

**MICKŪNŲ VAIKŲ LOPŠELIO - DARŽELIO
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

2020 m.

TURINYS

ĮVADAS.....	3
I. BENDROSIOS NUOSTATOS	3
II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	6
III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	7
IV. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS	7
SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA	9
SOCIALINĖ KOMPETENCIJA	13
KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA.....	24
PAŽINIMO KOMPETENCIJA.....	28
MENINĖ KOMPETENCIJA.....	35
V. VAIKO PASIEKIMŲ VERTINIMAS.....	39
NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI	41

IVADAS

Mickūnų vaikų lopšelis-darželis (toliau – darželis) vykdo neformaliojo švietimo ikimokyklinio ugdymo programą skirtą 2 - 6 metų amžiaus vaikams. Programa yra vertinama ir atnaujinama kas tris metus: orientuojantis į darželio vaikų ugdymosi poreikius, gebėjimus, reflektuojant ir vertinant ugdymo(si) procesą, tariantis su šeimomis, taikant inovatyvias ikimokyklinio ugdymo technologijas, orientuojantis į visuomenės ir gyvenimo iššūkius. Ugdymo programa parengta vadovaujantis Lietuvoje, Europoje ir pasaulyje atliktų ikimokyklinio ugdymo tyrimų rezultatais, ikimokyklinio ugdymo kokybės kriterijais, ikimokyklinio ugdymo rekomendacijomis ir kitais aktualiais švietimo dokumentais bei kitais šaltiniais (žiūr. šaltinius). Šia programa siekiama užtikrinti visų ir kiekvieno vaiko ugdymosi galių maksimalią plėtotę visose ugdymosi srityse.

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Informacija apie darželį

- 1.1. Darželio pavadinimas – Mickūnų vaikų lopšelis-darželis (toliau – Darželis). Darželis įregistruotas Juridinių asmenų registre, kodas 195004430
- 1.2. Darželis įsteigtas Vilniaus apskrities viršininco 1997 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 1115 „Dėl ikimokyklinių įstaigų ir pradinių mokyklų steigimo“.
- 1.3. Teisinė forma – biudžetinė įstaiga.
- 1.4. Darželio grupė ir tipas – ikimokyklinio ugdymo mokykla.
- 1.5. Darželio savininkas – valstybė.
- 1.6. Darželio savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija – Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, adresas A. Volano g. 2, LT-01516 Vilnius.
- 1.7. Darželio buveinės adresas – Jaunimo g. 16, Mickūnai, LT-13113 Vilniaus rajonas.
- 1.8. El. p. mickunai.darzelis@gmail.com, tel. (8-5) 238 6103, interneto svetainė: <http://mickunudarzelis.lt/>.

2. Vaikai ir jų poreikiai.

Darželį lanko 90 ikimokyklinio amžiaus (nuo 2 iki 7 metų) vaikų iš Mickūnų bendruomenės šeimų. Darželį lankantys vaikai gyvena ir auga miestelio vietovėje. Skirtingus vaikų ugdymosi poreikius sąlygoja vaikų individualios savybės, jų raidos ypatumai. Apie 50 proc. vaikų auga kitakalbėje aplinkoje (lenkų, rusų, baltarusių). Todėl, darželis ypatingą dėmesį skiria kitakalbių vaikų ugdymui valstybine kalba. Nepažeidžiant prigimtinės vaikų teisės į gimtąją kalbą, sudaromos palankios sąlygos lietuvių kalbos įgūdžiams plėtoti. Kuriama palanki lietuvių kalbos ugdymuisi kasdienė aplinka, sudaromos sąlygos kalbiniam ugdymuisi žaidybinėje veikloje. Šeimoms, planuojančioms vėliau leisti savo vaikus į mokyklą, kurioje ugdymo procesas vyksta valstybine kalba, laiduojamos lygios vaikų mokymosi starto galimybės.

Kuriant ir įgyvendinant ikimokyklinio ugdymo programą, siekiama tenkinti pagrindinius vaiko poreikius: saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos.

Poreikis jaustis saugiai. Vaikų saugumas – fizinis, psichologinis, emocinis – darželio pagrindinis rūpestis ir pareiga. Saugumo jausmą kurti padeda bendros patirtys – šventės, ekskursijos, kitos veiklos ir jų aptarimai, bendras išpūdžių fiksavimas klasės tinklaraštyje. Vaikas jaučiasi saugus būdamas suaugusiųjų globoje, palaiptiui ir pats mokosi saugoti save. Kuriama aplinka, kurioje kiekvienas vaikas galėtų jaustis saugiai. Su kitakalbiais vaikais adaptacijos vaikų darželyje metu bendraujama gimtąja kalba, tam, kad vaikai jaustųsi saugesni, priimti į bendruomenę ir sėkmingiau adaptuotųsi.

Poreikis judėti. Sudarytos palankios sąlygos vaikams laisvai ir nevaržomai judėti: laiptuoti, vaikščioti, šokinėti, ropoti, šliaužioti, bėgioti, risti, lipti aukštyn, karstyti. Pedagogai užtikrina, kad vaikas galėtų saugiai tenkinti judėjimo poreikį.

Poreikis žaisti. Kiekvienas vaikas turi galimybę žaisti su jam patinkančiais žaislais bei kitais grupėje ir lauke esančiais daiktais, pasirinkti žaidimo vietą, draugus. Dienotvarkėje numatyta pakankamai laiko vaikų laisviesiems žaidimams bei tikslingiems edukaciniams žaidimams.

Poreikis bendrauti. Vaikas nori būti gerbiamas, kitų pripažintas, kaip turintis savitų gabumų, vertingų savybių, išlikti savitu, skirtingu nuo kitų. Skatinami ir palaikomi vaikų pokalbiai su suaugusiaisiais ir savo draugais žaidimų ir kitos veikos metu grupėje ir lauke.

Poreikis patenkinti savo smalsumą. Tenkindamas savo smalsumą, vaikas kaupia žinias, tikslina turimus daiktų vaizdinius, veikia aplinkoje su įvairiais daiktais, tyrinėja, eksperimentuoja, kartu plečia savo žodyną. Vaikas nori viską paliesti, pajauti todėl, kad jo saviti mokymosi metodai.

Poreikis būti savarankiškam. Vaikas nori pats savarankiškai valgyti, rengtis, pasirinkti veiklą, priemones, žaislus. Galėdamas savimi pasirūpinti pats, vaikas pasitiki savimi, geriau save vertinti. Vaikai įgalinami mokytis atlikti įpareigojimus ir pareigas, ugdytis atsakingumą, pareigingumą, savarankiškai laikytis susitarimų.

Poreikis pažinti savo šalį, tradicijas. Vaikams sudaromos sąlygos pažinti savo kraštą. Organizuojamos edukacinės išvykos, ekspedicijos, atradimai, virtualūs turai.

Poreikis produktyviai ir kūrybingai veiklai. Vaikams sudaromos sąlygos išreikšti save. Šiuolaikinėje žinių ir technologijų visuomenėje augantis vaikas domisi, nori žaisti kompiuterinius ir kt. žaidimus. Vaikas beveik visada nori ką nors veikti: piešti, lipdyti, konstruoti. Tam, kad vaikas nuolat galėtų įgyvendinti savo sumanymus, jam sudaromos palankios sąlygos tai atlikti, sukuriant lanksčią ir mobilią ugdymosi aplinką.

Atliepiant vaikų ir tėvų/globėjų interesus vaikų veiklai ir saviraiškai įvairiose ugdymo/si srityse, **organizuojamos neformaliojo švietimo veiklos:** šokio, meno terapijos.

3. Pedagogai ir kiti specialistai

Darželyje ugdymo procesą organizuoja ir vykdo kvalifikuoti ikimokyklinio ugdymo, meninio ugdymo (muzikos, šokio) pedagogai, pagalbos vaikui specialistai – logopedas ir socialinis pedagogas. Vyksta neformaliojo ugdymo užsiėmimai – meno terapijos, šokio. Pedagogai yra įgiję vyresniojo mokytojo, mokytojo metodininko kvalifikacines kategorijas.

Įstaigoje dirbantys pedagogai – aukštos kvalifikacijos, atviri naujovėms, inovacijoms, ikimokyklinio ugdymo srities žinovai, gebantys ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas ir priimti jį tokį, koks jis yra.

Darželio pedagogų komanda derina savaitės veiklas siekdama vientiso vaikų ugdymosi proceso, darnos. Tariamasi dėl metų ugdymo planų, projektų, veiklų derinimo, numatomų ugdymo būdų ir metodų, ugdymo priemonių taikymo, užtikrinant vaikų pasiekimų pažangą.

Meninio ugdymo pedagogai padeda plėtoti fizinio aktyvumo, meninės kūrybos galias, patirti kūrybos džiaugsmą.

Logopedas teikia pagalbą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių bei jų tėvams. Planuoja ir organizuoja grupines bei individualias pratybas, bendradarbiauja su grupės pedagogais.

Darželyje veikia Vaiko gerovės komisija, kuri atlieka pradinį vaiko specialiųjų poreikių vertinimą, bendradarbiaudama su specialistų komanda ir tėvais, aptaria ir, esant poreikiui, sudaro individualius pagalbos vaikui planus, programas, teikia konsultacijas, rekomendacijas ugdytinių tėvams, dirbantiems pedagogams.

Darželio pedagogai nuolat besimokantys, savo kvalifikaciją tobulinantys seminaruose, konferencijose, mokymuose.

4. Įstaigos ir regiono savitumas

Darželis yra Vilniaus rajono Mickūnų miestelyje. Mickūnai įsikūrę 14 km į rytus nuo Vilniaus. Pro miestelį teka Vilnia ir jos intakas Mukna, greta kurios žiočių sudarytas tvenkinys. Į šiaurės rytus nuo Mickūnų yra Vilnios hidrografinis draustinis. Vilnios upė teka miškinga teritorija, kurioje gausu eglių, beržų, pušų ir pamiškės pievelių. Miestelį supa miškai. Stebima 10 rūšių retųjų paukščių: juodasis gandraus, mažasis erelis rėksnys, kurtinys, tetervinas, gervė, lėlys, lututė, juodoji meleta, paprastoji medšarkė.

Ši ypatinga aplinka įtakoja ir papildo programos turinį, ugdant pilietines, socialines, pažinimo kompetencijas. Plėtojant ekologines, gamtosaugines temas organizuojamos edukacinės – pažintinės išvykos, žygiai stebėti, tyrinėti, fiksuoti gamtą įvairiais metų laikais, įgyti mokėjimų ir įgūdžių, kaip elgtis natūralioje aplinkoje, kaip ją saugoti ir puoselėti. Darželio aplinkoje taip pat daug žalumos – medžių, krūmų, gėlynų, auginami daržai. Vaikai turi galimybę stebėti, pažinti, auginti, prižiūrėti, tyrinėti, eksperimentuoti, diskutuoti ir kurti lauke, dalintis patirtais išpūdžiais.

Siekiant geresnės vaikų emocinės savijautos, darželio ikimokyklinio ugdymo turinyje yra integruota socialinio emocinio ugdymo programa „Kimochis“. Ši programa padeda vaikams įgyti pasitikėjimo savimi ir išmokti spręsti sudėtingas socialines-emocines situacijas.

Ugdant socialiai aktyvų pilietį bendradarbiaujama su miestelio bendruomene – Mickūnų seniūnija, bažnyčia, Mickūnų kultūros centru, biblioteka – vykdomi bendri edukaciniai projektai, renginiai, susitikimai, konkursai. Palaikomi socialiniai-kultūriniai ryšiai su miestelyje įsikūrusia VSAT Vilniaus pasienio rinktine.

Ugdymo turinys papildomas renginiais, projektais, akcijomis įstaigoje bei dalyvaujant respublikiniuose, tarptautiniuose projektuose. Įgyvendinant projektus, siekiama suburti visą įstaigos bendruomenę, būti aktyviais ugdomosios veiklos dalyviais.

5. Sąveika su šeima

Šeima yra pirmoji ir svarbiausia vieta, kurioje vaikai auga ir vyksta jų raida, o už kiekvieno vaiko gerovę, sveikatą ir raidą yra atsakingi tėvai ir globėjai, tad viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių vaikų ugdymosi sėkmę – glaudus tėvų ir darželio darbuotojų bendradarbiavimas. Bendraujant su šeima vadovaujama šiomis nuostatomis: gerbti tėvus, išgirsti jų nuomonę, kalbėtis apie jų lūkesčius, skatinti aktyvų jų dalyvavimą bendruomenės gyvenime. Iškilus sunkumams, ieškoti bendrų sprendimų, susitarimų. Įstaiga atvira šeimai. Priimant vaiką į darželį, šeimos supažindinamos su įstaigos gyvenimu, tradicijomis, taisyklėmis, ugdymo programa ir ugdymosi sąlygomis.

Bendravimo ir bendradarbiavimo su šeima formos: tėvų susirinkimai, individualūs pokalbiai, apvaliojo stalo diskusijos; bendrų darželio projektų, renginių kūrimas ir dalyvavimas juose, bendri žygiai ir išvykos, dalyvavimas savivaldoje; atvirų durų dienos; dalyvavimas ugdymo procese, informacijos sklaida (lankstinukai, atmintinės, internetinė svetainė, informaciniai stendai, laiškai, kvietimai, pokalbiai telefonu, susirašinėjimas elektroniniu paštu, IT sistemoje „Mūsų darželis“ ir uždaroje grupių Facebook paskyroje).

Darželio ir šeimos sąveika grindžiama abipuse pagarba ir supratimu.

6. Ugdymosi aplinka.

Aplinka kuriama, kad tenkintų kiekvieno vaiko poreikius, ugdytų jo gebėjimus, skatintų kaupti naują patirtį, išbandyti įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus. Siekiama, kad aplinka skatintų vaiką aktyviai veikti, tyrinėti, eksperimentuoti, pažinti, pasitikėti savo gebėjimais. Vaikas pats yra aktyvus aplinkos kūrėjas. Vaikų ugdymosi aplinką sudaro vidaus ir lauko erdvės (kūrybinės, tyrinėjimų, dailės, kalbos, muzikos, judėjimo, poilsio ir kt.). Ugdymo(si) erdvės modeliuojamos, keičiamos, turtinamos orientuojantis į vaikų amžių, jų poreikius, gebėjimus, ugdymo prioritetus, tikslus bei uždavinius.

Siekiami, kad aplinkoje vaikai turėtų pakankamai impulsų ir galimybių laisvai kūrybinei pažintinei saviraiškai, kuri įtrauktų vaiką į tyrinėjimus, eksperimentavimą, stebėjimus, paskatintų atradimus, kūrybinę veiklą ir pan.

Didelę dienos dalį vaikai ugdomi lauke. Darželio kieme įrengtos atskiros edukacinės erdvės įvairiems vaikų žaidimams: laisviesiems, tyrinėjimo, judriesiems ir sporto, poilsio, skaitymo, rašymo, meniniams.

Siekiami, kad darželio ugdomoji aplinka skatintų vaikų individualią visapusišką raišką, jų kompetencijų plėtotę įvairiose ugdymosi srityse, pažintinę veiklą ir ugdymąsi per patirtį.

7. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si).

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą atskleidžiamas remiantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.

Vaikas darželyje – svarbiausias asmuo. Turiningas vaiko gyvenimas darželyje užtikrina gerus vaiko pasiekimus ir jo galias atitinkančią pažangą įvairiose ugdymo srityse. Darželyje siekiama sudaryti visas sąlygas vaikui augti sveikam, tobulėti, skleistis, atsižvelgiant į jo poreikius, amžių, brandumą.

Kiekvienas vaikas – unikali asmenybė. Jam – užtikrinama teisė ir galimybė augti sveikam, gyventi saugioje aplinkoje, būti mylimam ir jaustis vertingu.

Ugdant vaiką, siekiama, kad jis augtų orus, smalsus, bendraujantis, sveikas, kuriantis, sėkmingai besiuođantis. Šiam siekiui įgyvendinti, aktualus uždavinys pedagogams ir kitiems

specialistams – suprasti vaikus, atpažinti jų poreikius, personalizuoti jų ugdymą, t. y. kurti kiekvieno vaiko individualumą atitinkančias ugdymo (si) situacijas bei aplinkas.

8. Ugdymo strategijos

Siekiant tenkinti vaikų ugdymosi poreikius ir užtikrinant individualią vaiko pasiekimų pažangą pedagogas naudoja šias ugdymo strategijas:

Patirtinio ugdymo/si, ugdymosi veikiant strategija: žaidimas, projektinė veikla, tyrinėjimas (naudojant visus jutimus – regėjimą, lytėjimą, uoslę ir t. t.), eksperimentavimas, meninė veikla, jų pristatymas ir aptarimas, diskusijos, ugdymasis netradicinėse aplinkose, edukacinės išvykos, ekskursijos.

Ugdomosios aplinkos kūrimo ugdymo strategija. Ikimokykliniame amžiuje natūraliai dominuoja patirtinis vaiko ugdymasis, todėl atnaujinama ir kuriama edukacinė aplinka, skatinanti savaiminę vaikų veiklą, jų sumanymų radimąsi ir pedagogo pasiūlytos inspiruotos veiklos savitą plėtojimą. Pedagogas skatina pačius vaikus susikurti plinką, ją keisti pritaikant individualiems žaidimams ir kitai veiklai.

Vaiko klausymosi pedagogika. Pedagogas gilinasi į vaiko pasaulio matymą ir jo poreikių raišką įvairiose veiklose, veikseneose, elgesyje. Pedagogai stebi, siekia pažinti vaiką ir tenkinti jo ugdymosi poreikius. Siekia „įsiklausyti“ į skirtingais būdais reiškiamą vaiko pasaulio matymą: žaidimu, menine veikla, žodžiais, kūno kalba ar kitaip. Svarbu suprasti vaiką iš jo pozicijos, remtis vaikų gyvenimiška patirtimi; reflektuoti vaikų ugdymosi situacijų prasmingumą ir paskatinti pačių vaikų refleksijas, interpretacijas.

Situacinio ir spontaniškojo ugdymosi skatinimo pedagoginė strategija. Vaikas skatinamas pats pasirinkti veiklą, turėti sumanymą ir jį išplėtoti. Pedagogas skatina kūrybiškumą, kalbos ugdymąsi ir vaiko sumanymus palaiko emociniu atsaku – padėtinimu, pagyrimu, pateikia pasiūlymų, priemonių, padeda įsitraukti kitiems vaikams. Tokios veiklos metu ypač aktualūs vaiko ir pedagogo komunikaciniai susitikimai, kuomet pedagogas reaguoja į ugdymosi situacijoje išsakytas vaiko mintis, jo klausimus, interesus, atsiskleidusią patirtį, teikia vaikui grįžtamąjį ryšį.

Dialogo ir ugdymosi grupelėmis moderavimo pedagoginė strategija. Pedagogas įtraukia vaikus į diskusijas, kelia iššūkius vaikų žinojimui, paskatindamas drauge, bendraujant ir bendradarbiaujant ieškoti atsakymų, kurti grupinius darbus ir bendras veiklas. Vaikai skatinami priimti bendrus sprendimus, susitarti, dalintis patirtimi ir informacija, kelti klausimus. Konstruktyvus dialogas vertinamas kaip būtina ne tik vaiko gerovės, bet ir ugdymosi sąlyga.

Vaiko ir pedagogo kūrybinės sąveikos pedagoginė strategija. Pedagogas inicijuoja veiklą pasiūlydamas idėją, temą, problemą, sumanymą, ką būtų galima daryti, tirti; skatina vaikus interpretuoti, kurti, atrasti, tačiau nereglamentuoja vaikų veiklos žingsnių; pedagogas pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, praturtinti; priimami bendri sprendimai, susitarimai dėl veiklos, bendraujama, bendradarbiaujama. Pedagogas koreguoja ugdymo veiklos planus, atsižvelgdamas į vaikus tuo metu dominančius, aktualius klausimus, spontaniškai padarytus atradimus, užduoda atvirus klausimus, į kuriuos atsakymų leidžia ieškoti patiems vaikams. Spontaniškai susidariusias situacijas ir vaikams kilusias idėjas pedagogas panaudoja ugdymui čia ir dabar.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Darželio programa įgyvendinama vadovaujantis šiais principais:

Individualizavimo principas – kiekvienas vaikas gali sėkmingai ugdytis pagal savo galias, jeigu tenkinami jo ugdymosi poreikiai ir teikiama pagalba. Atsižvelgiama į vaiko raidos ypatumus, individualius vaiko gyvenimo įpročius, sąveikos su kitais ypatumus (mėgsta žaisti vienas, žaidžia tik su suaugusiuoju ar kt.), į kiekvieno vaiko individualumą, unikalumą, jo gyvenimo ritmą. Siekiama sudaryti palankias sąlygas kiekvieno vaiko maksimaliai galių plėtotei. Vaiko individualybės, jo ugdymosi galimybių ir poreikių pažinimas, vaiko pasiekimų vertinimas yra sėkmingo vaiko ugdymosi sąlyga.

Integralumo principas – siekiama sudaryti palankias ugdymuisi sąlygas kiekvieno vaiko visuminiam/integraliam - fiziniam, protiniam, dvasiniam - ugdymuisi; kuriama edukacinė aplinka skatinanti integralią visų vaiko kompetencijų plėtotę įvairiose ugdymosi srityse; planuojant ir vertinant išskiriami aktualiausi vaikų ugdymosi rezultatai, aiškiai suvokiant, kad vaiko ugdymasis

vyksta integruotai t. y. tuo pat metu daugiau ar mažiau plėtojasi visos vaiko kompetencijos; ugdomas vaikų gebėjimas suprasti ir gerbti natūralią aplinką bei žmonių, augalų, gyvūnų ir krašto tarpusavio priklausomybę, suvokiant betarpišką žmogaus ir gamtos ryšį, jo svarbą visuminio (holistinio) žmogaus ugdymosi procese.

Kontekstualumo principas – ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais kultūriniais jos pokyčiais, aktualijomis. Ugdymas organizuojamas orientuojantis į vaiko patirtį, besikeičiančius interesus ir poreikius. Siekiama, kad vaiko ugdymo patirtys būtų jam prasmingos, aktualios ir įdomios.

Pilietiškumo principas – ugdoma demokratinio gyvenimo vertybės, pripažįstama vaiko teisė, skatinama rinktis veiklą, draugus, įgyvendinti savo sumanymus, kurti ir puoselėti sveiką, įdomią, švarią, rūpestingą savo aplinką; žmonių, kultūrų, kalbų įvairovė vertinama kaip ugdymo/si galimybė daugiau sužinoti, patirti, išmokti, drauge žaisti, kurti, mokytis vieni iš kitų, spręsti problemas.

Partnerystės principas – partnerystė su šeima, kuriant ugdymo procesą, vaiko sėkmingo ugdymosi sąlyga. Partnerystė su darželio bendruomenės nariais ir socialiniais partneriais orientuota į vaiko gerovės ir visuminio ugdymosi užtikrinimą. Bendradarbiavimas ir pedagoginė sąveika grindžiama pagarba, tolerancija, pasitikėjimu ir atsakomybe. Siekiama užtikrinti aktyvų tėvų (globėjų) dalyvavimą ugdymo procese, priimant su vaiko ugdymu ir ugdymusi susijusius sprendimus.

Socialinio kultūrinio kryptingumo principas – ugdymas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių kompetencijų plėtojimą, tolerancijos ugdymą. Vadovaujamosi supratimu, kad išplėtotą vaiko socialinę ir emocinę kompetencija didžia dalimi nulemia vaiko sėkmę bendruomenėje, įvairiose gyvenimo ir veiklos srityse.

Lankstumo principas – ugdymas planuojamas ir organizuojamas lanksčiai atsižvelgiant į besikeičiančius vaiko individualius poreikius, interesus; pedagoginės sąveikos metu siekiama atliepti vaiko ugdymosi situaciją.

Atsinaujinimo principas – nuolat ieškoma netradicinių, inovatyvių ugdymo/si metodų, būdų bei priemonių, mokomasi juos atsirinkti ir taikyti ugdymo procese, orientuojantis į vaiko ugdymosi poreikius besikeičiančiame pasaulyje, švietimo aktualijas.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – užtikrinti kokybišką ikimokyklinį ugdymą, sudarant kuo palankesnes sąlygas vaiko vidinių galių plėtotei, jo saviraiškai ir saviraidai.

Uždaviniai:

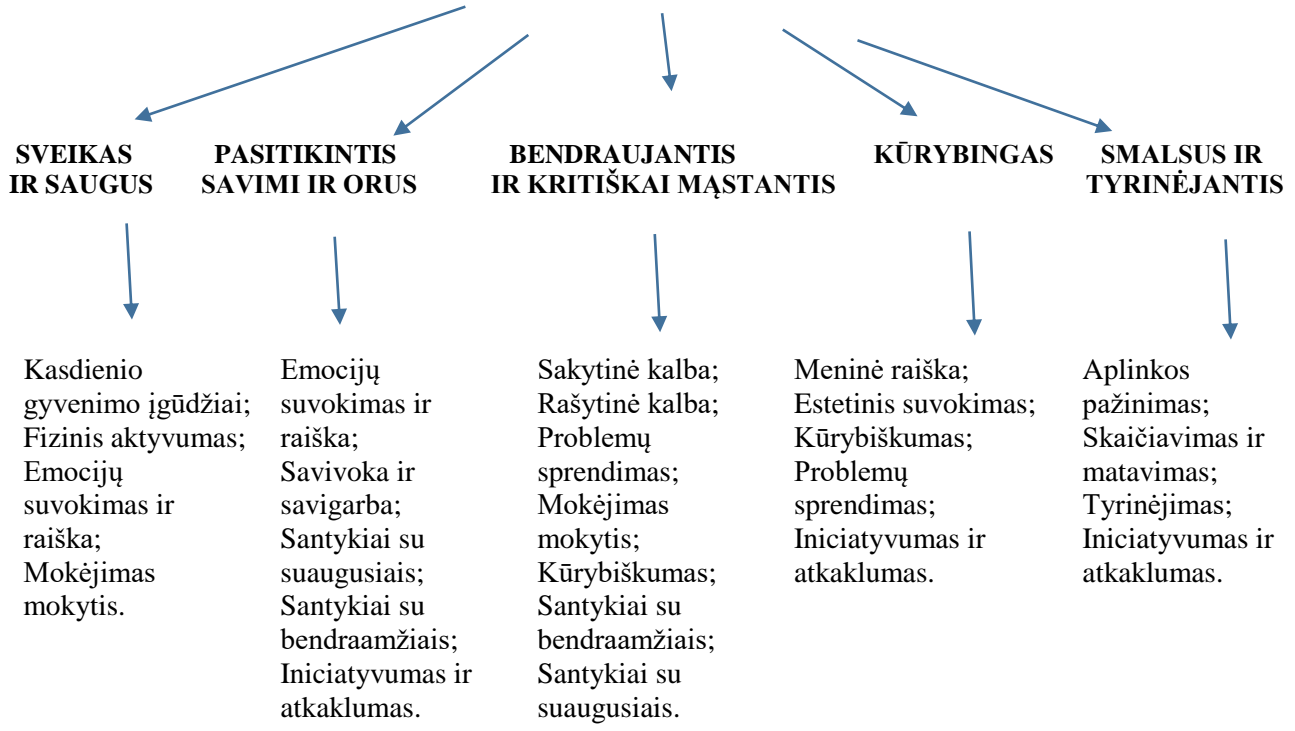
- Sukurti svetingą, turiningą, saugią, sveiką, stimuliuojančią aplinką, skatinančią vaikus tyrinėti, patirti, kurti, ugdytis, būti savarankiškais ir visuomeniškais.
- Saugoti ir stiprinti psichinę ir fizinę vaiko sveikatą, laiduoti vaiko saugumą.
- Padėti formuoti vaiko bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiams, skatinti vaiko kalbos ugdymąsi – pagrindinę vaiko bendravimo ir saviraiškos priemonę.
- Ugdyti vaikų pilietiškumą, skatinant domėtis savo šalies, krašto papročiais, tradicijomis, istorija, tausoti kultūrinį paveldą, mylėti ir saugoti gamtą.
- Ugdymo procesą derinti su tėvų lūkesčiais, vaikų poreikiais ir gebėjimais.

IV. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

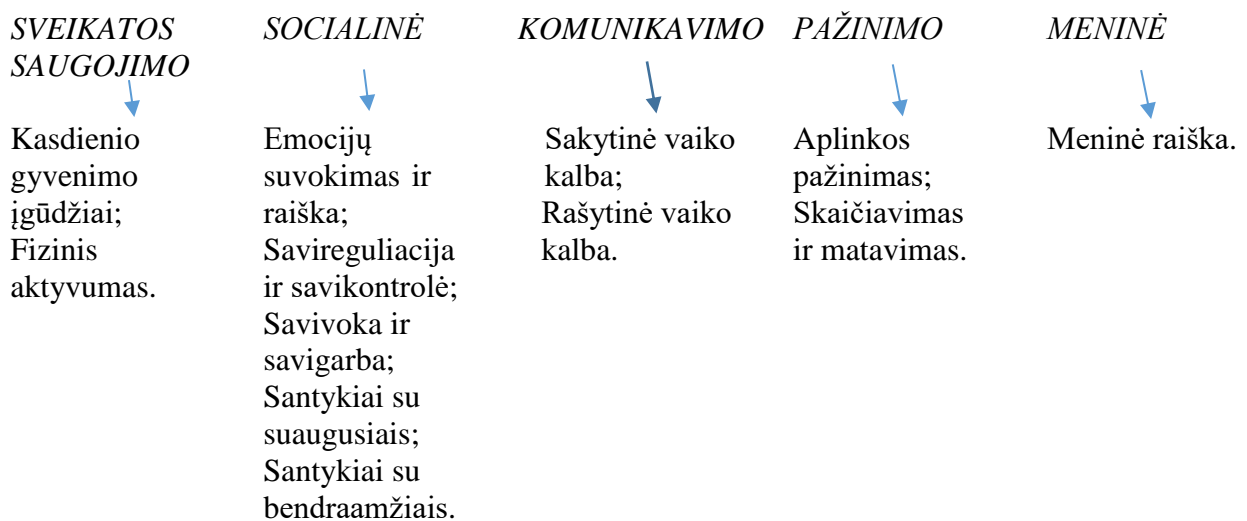
Darželio programos ugdymo turinys orientuotas į ikimokyklinio amžiaus vaiko potencialių galių plėtojimąsi ir jo kompetencijų augimą įgyjant patirties įvairiose veiklos srityse. Ugdymo turinys modeliuojamas vadovaujantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo aprašu (2014), Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (O. Monkevičienė, 2015). Ugdymo turinio ašis – vaiko gebėjimų ugdymasis įvairiose gyvenimo ir santykių su pasauliu ir savimi srityse. Turinyje aprašyti tikėtini vaiko ugdymosi gebėjimai ir ugdymo gairės 2-3 ir 3-6 gyvenimo metais. Išskirta 12 ugdymo sričių, kuriose veikiant plėtojasi vaiko gebėjimai visose penkiose kompetencijose. Bendrieji gebėjimai (kūrybiškumas, problemų sprendimas, tyrinėjimas, iniciatyvumas ir atkaklumas, mokėjimas mokytis) integruoti į visas ugdymo sritis. Estetinio suvokimo ugdymas integruotas į meninės raiškos sritį.

Naudojami ugdymo būdai ir metodai: žaidybinis, projektinis, patirtinis, tiriamasis, pažintinis. Ugdymo priemonės nurodytos kiekvienai ugdymo sričiai. Programos turinys planuojamas savaitėmis/mėnesiais. Ugdymo turinys neskaidomas į atskirus dalykus ir vyksta integruotai. Veiklos rūšys yra integruojamos atsižvelgiant į vaiko vystymosi ypatumus, gyvenimo ritmą.

SĖKMINGAI BESIUGDANTIS VAIKAS

KOMPETENCIJŲ SRITYS

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI

Vertybinė nuostata. Noriai tobulina sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus, pvz.: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri išorę – prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

2-3 M. VAIKŲ KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ RAIŠKOS IR UGDYMO/SI YPATUMAI Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Vaikas mokosi valgyti pats, tvarkingai. Stalo įrankius naudoja taisyklingai. Žino, ko nori valgyti. Naudoja servetėlę. Po valgio skalauja burną. Žino, kad reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Pats eina į tualetą, susitvarko. Kartais suaugusiajam reikia padėti. Stengiasi savarankiškai nusirengti ir apsirengti. Mokosi susidėti drabužius ant kėdutės, spintelėje. Naudoja tik savo asmeninius daiktus: šukas, vienkartinės servetėles ir kt. Kartais prireikia pagalbos. Bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda vieną kitą daiktą į vietą. Žino žaislų vietas, sudeda juos į dėžutes. Žino, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių, pavojingų daiktų.

Ugdymo gairės. Kaip siekiama?

Skatinti ragauti ir valgyti įvairų maistą. Valgyti su vaikais: savo pavyzdžiu rodyti ir pratinti gerai sukramtyti maistą, neskubinti valgančio vaiko, mokyti valgyti ramiai, pratinti keltis nuo stalo tik baigus valgyti, valgyti su įrankiais, naudotis servetėle. Siūlyti žaisti žaidimus, mokant naudotis stalo įrankiais (pvz., „Gimtadienis“, „Kavinėje“ ir kt.). Prižiūrėti, kad vaikas valgytų su įrankiais taip, kaip jis gali, pagirti vaiką už pastangas. Turėti grupėje indelių, skatinti vaiką jais žaisti.

Padėti ir mokyti taisyklingai naudotis tualetu, taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, praustis ir šluostytis veidą. Pakabinti prausykloje paveikslėlius iliustruojančius eiliškumą, kaip tą daryti. Kurti žaidybines situacijas, skatinančias vaiką panaudoti savo mokėjimus ir įgūdžius: „Parodykime meškučiui, kaip plauname rankes, išpučiame nosį.“

Kalbėtis su vaikais apie švarą, maistą, valgymą. Kas sveika valgyti, o kas nesveika. Kodėl?

Organizuoti siužetinius žaidimus „Šeima“, „Parduotuvė“, „Kavinė“, „Lėlytė serga“ ir kt..

Tartis su vaikais, pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones į vietą. Paskaityti knygą „Kakė Makė ir Netvarkos Nykštukas“, pažiūrėti filmuką „Kakė Makė pas Netvarkos Nykštuką“, aptarti. Žaisti tvarkymosi žaidimus: „Mašinytė grįžta į garažą“, „Lėlytė sėdasi prie stalo, gulasi į lovytę (vežimėlį)“, „Kamuoliukai pavargo ir nori pailsėti“ ir t. t.

Rekomenduoti tėvams rengti vaikus patogiais, praktiškais sezoniniais drabužiais: lauko kombinezonas ar lauko kelnės (šiltos, atsparios vandeniui, purvui, vėjui, bet leidžiančios vaiko odai kvėpuoti).

Padėti vaikams rengtis, skatinant savarankiškumą. Grupėje turėti didelę lėlę su drabužių rinkiniu, siūlyti vaikui ją rengti žaidžiant žaidimą „Lėlytė eina į lauką“. Žaisti žaidimus: imituoti rengimosi veiksmus (pvz., pritaikyti tam žaidimą „Jurgelis meistrelis“), „Kuo aš apsirengsiu, eidamas į lauką ar iš darželio namo?“, „Kas kam tinka?“, „Aprenk draugą“.

Priminti ir savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sėdėti, stovėti, vaikščioti, čiaudint ar kosint prisidengti burną ir nosį, naudotis vienkartinėmis nosinaite.

Kartu su vaiku pasidžiaugti tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisegti sagas, apsiauti batus, apsimauti pirštines ir kt.

Pastebėti situacijas, kuriose vaikas nori ko nors išmokti. Skatinti pasakyti, ko jis nori išmokti, sudaryti sąlygas mokytis tai, ko jis nori.

Imituoti veiksmus eilėraščius: „Mano batai buvo du“, „Aš turiu galvytę vieną“, daineles „Apsirengsiu“, „Šviečia saulytė“ (CD „Mano lagaminas“).

Smėlio dėžėje kepti „pyragus“, virti „sriubą“, ruošti „arbatą“.

Pastebėti ir palaikyti vaiko iniciatyvas atlikti nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, nuvalyti žaislus ir pan. Džiaugtis vaiko iniciatyva padėti kitam – ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti užsisegti.

4-6 M. VAIKŲ KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ RAIŠKOS IR UGDYMO/SI YPATUMAI **Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame**

Valgo ir geria savarankiškai, stengiasi maitintis sveikai, mokosi atpažinti skirtingus maisto produktus, įvardyti alkį ar sotumą; pratinasi gražiai elgtis prie stalo, paimti stalo įrankius ir taisyklingai jais naudotis. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą, palaiapsniui tai išmoksta daryti savarankiškai.

Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą, kurio vartojimą reikėtų riboti. Moka savarankiškai naudotis tualetu, plautis rankas, kai jos purvinos; tvarkosi ir prižiūri savo drabužius bei avalynę, aplinką; vaikas stengiasi taisyklingai sėdėti ir stovėti. Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį.

Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Stengiasi savarankiškai rengtis.

Žaisdamas, ką nors veikdamas, stengiasi saugoti save ir kitus. Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių.

Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų. Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus suaugusiam ar savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Dalyvauti sveikatos valandėlėse, saugaus eismo savaitėse, pramogose, įvairiuose sveikatinimo projektuose – „Auginu daržą“, „Vaistiniai ir prieskoniniai augalai“ „Vasaris – sveikatingumo meniu“, „Pieno tūsas“, „Nuo grūdo iki stalo“.

Žaisti siužetinius žaidimus „Šeima“, „Kavinėje“, „Gimtadienyje“, „Svečiuose“, „Parduotuvėje“, „Ligoninėje“, „Aplankykite ligonį“ ir kt. Turėti grupėje gydytojo rinkinį, indelių, maisto produktų rinkinį, servetėlių, staltiesėlių.

Kurti grupės taisykles ir jų laikytis.

Žaisti didaktinėmis priemonėmis - segiojimas, rišimas, varstymas .

Dėlioti paveikslėlius, dėlionės, loto.

Dalyvauti pokalbiuose, diskusijose, minčių lietuje, pvz. „Kodėl reikia plauti rankas?“, „Asmens higiena“, „Kaip elgtis gatvėje?“, „Tykantys pavojai gamtoje“, „Elgesys prie upės“, „Kad būčiau sveikas ...“ ir kt.

Žaidimas „Išmanieji pirštukai“. Pedagogas kartu su vaikais piešia didelę plaštaką ir ant kiekvieno pirštuko užrašo vaikų mintis, kodėl reikia plautis rankas.

Kurti plakatus, lankstinukus, minčių žemėlapius: „Sveikas maistas“, „Vaivorykštė lėkštėje“, „Vandens nauda žmogui/gamtai“, „Blogi įpročiai“, „Pagalbos numeris“ ir kt. Pasiūlyti žaidimus: „Valgoma – nevalgoma“, „Įvardink daržovę“. Žaisti žaidimus: „Sveiko maisto piramidė“, „Kas surinko bulvių daugiau?“, „Spalvos“. Žaisti su vaikais pirštukų žaidimus pagal Z. Gaižauskaitės eilėrašutką „Vieno obuolio gana“, „Apelsinas“.

Rengti sveikuoliškus pusryčius su bendruomenės nariais (ruošia sveikus užkandžius, serviruoja stalą, dalyvauja pokalbyje su svečiu).

Organizuoti edukacines – pažintines veiklas: „Spalvoti vitaminai“ „Daržovių puota“. Pasiūlyti žaisti žaidimą „Kodėl susirgo lėlytė? Gyvūnas?“. Būti gydytoju ir naudoti žaislinį gydytojo rinkinį: paklausti, kaip plaka širdelė, pamatuoti temperatūrą, duoti arbatos, aprišti kaklą, susižeidus užklijuoti pleistrą, paguldyti į lovelę ir pan.

Lauke žaisti žaidimą „Šilta – šalta“, „Kokiu oru, ką rengiamės“. Imituoti tam tikrus veiksmus. „Šalta“ (drebėti iš šalčio), „Apsiaukime batus“ (aunami batai), „Apsivilkime striukę“, „Užsisekime“, „Apsivyniokime šaliką“, „Užsidėkime kepurę“. Žaidimas „Pagauk snaigę“, „Skaičiuok lietaus lašus“. Žygiai prie upės, į biblioteką, bažnyčią, Vilniaus pasienio rinktinę – įtvirtinti saugiam elgesiui gatvėje, prie vandens.

Žiūri mokomuosius filmukus apie saugų elgesį gatvėje, namuose, miške, apie naudingus maisto produktus, apie vandens svarbą, higienos reikšmę.

Pasiūlyti žaisti tvarkymosi žaidimus: „Mašinytė grįžta į garažą“, „Kamuoliukai pavargo“, „Sukrauk atgal“.

Ugdymo priemonės:

Plakatai: Grupės taisyklės, Sveiko maisto piramidė, Rankų plovimo taisyklės, Uždenk savo kosulį, Bendrasis pagalbos telefonas, Saugus elgesys namuose, Vasaros pavojai, Žiemos pavojai, Saugus eismas.

Žaislai siužetiniams žaidimams: medinės virtuvėlės, indai, mediniai pjaustomi maisto produktai, prijuostės, kepurės, lėlės ir jų drabužėliai, lovytės, vežimėliai lėlėms, lėlių nameliai, baldai, gydytojo rinkiniai.

Stalo serviravimo priemonės, knygos „Gero elgesio abėcėlė“, „Mandagumo abėcėlė“, didaktiniai ir stalo žaidimai „Mano diena“, Logico primo „Mano diena“, „Vaikų darželyje“, dėlionės, enciklopedijos, edukaciniai filmukai „Lietuvos policija vaikams“; IKT priemonės- interaktyvi lenta, kompiuteris, planšetės, CD įrašai „Mano batai buvo du“, Mano lagaminas“.

Rekomenduojami šaltiniai:

J. Nekrošius. Gero elgesio abėcėlė. Mūsų knyga, 2007.

Kaip taisyklingai plautis rankas.

Internetinė prieiga: <https://www.youtube.com/watch?v=KUJiE6BSjyM>

Sveikatos ugdymo idėjų bankas.

Internetinė prieiga: http://www.ssus.lt/lt/sveikatos_ugdymo_ideju_bankas/

Sveikatos ugdymas. Metodinė medžiaga.

Internetinė prieiga: <http://www.ssus.lt/lt/Methodine%20medziaga/>

Saugus elgesys. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams.

Internetinė prieiga: <http://www.ssus.lt/ssusadmin/kiti/lmitkcedit/uploads/files/Saugus%20Elgesys.pdf>

Lietuvos policija vaikams. – Parduotuvė.

Internetinė prieiga: <https://www.youtube.com/watch?v=budMvks8S48>

Lietuvos policija vaikams. – Tamsa.

Internetinė prieiga: <https://www.youtuhtbe.com/watch?v=rolpADY3LQ>

Lietuvos policija vaikams. – Perėja.

Internetinė prieiga: <https://www.youtube.com/watch?v=WGEoaOWszqQ>

Kakė Makė pas Netvarkos nykštuką.

Internetinė prieiga: <https://www.youtube.com/watch?v=xTHnjPzzUZI>

FIZINIS AKTYVUMAS

Vertybinių nuostatų. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, atlieka būtinus veiksmus.

2-3 M. VAIKO FIZINIO AKTYVUMO RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame

Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga, lipa ir nulipa laiptais pristatomu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyr ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštėjimo. Mina ir vairuoja triratuką.

Geriau derina akies – rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mēto, gaudo, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą. Teptuką ar pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Sudaryti sąlygas vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtų daiktų (žaidimas „Neužkliudyk“). Siūlyti žaidimus, lavinančius ir įvirtinančius vaiko judėjimą – eiti siauru takeliu ar tarp dviejų virvių, peržengti kliūtį, apeiti žaislus, lipti į kalnelį (pvz., „Atnešk žaisliuką takeliu“, „Neįkris į duobę“, „Ištaškyk balutę“, „Skrenda paukšteliai“). Sudaryti vaikui galimybę nešioti žaislus „takeliu“ tarp dviejų virvių, stumdyti žaislinį vežimėlį, prikrautą kubelių, vaikytis ir ridenti kamuolį, pakviesti eiti „tilteliu“ paskui save. Turėti grupėje žaislų, kuriuos galima stumdyti, sėdėti ar jais važinėti.

Kartu su vaikais imituoti šuoliuojančius gyvūnus, žaisti žaidimus, lyg vaikas būtų šuniukas, paukštelis, varliukas (pvz., „Burtų lazdelei paliepus“).

Sudaryti galimybes vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius, panaudojant futbolo vartus.

Žaisti su vaiku pirštukų žaidimus „Pirštukai miega“, „Pastatysiu aukštą namą“, „Voras“.
Žaidimai su gamtine medžiaga „Stebuklingas maišelis“, verti lapus ant šakelės, mėtyti kaštonus, kankorėžius į tolį.

Verti vėrinius: sagų, didelių karolių, makaronų ir t. t. Pradedama nuo didesnių skylių, po to veriami vis smulkesni daiktai.

Siūlyti statyti bokštelį, užsukti ir atsukti dangtelius. Pasiūlyti padaryti kamuoliuką: paimti popieriaus lapą ir suglamžyti taip, kad būtų panašus į kamuoliuką. Žaisti žaidimą „Takelis“. Iš popieriaus juostelių padaryti apie 3–5 cm takelį. Duoti vaikui kruopų, tegu beria ant takelio ir kviečia paukštelius lesti.

Mokyti žirkėmis įkirpti popierinės saulutės spindulėlį.

Sudaryti vaikui sąlygas minkyti tešlą, lipdyti iš modelino, molio, plastilino.

Gamtos reiškinius pavaizduoti judesiu: šviečia saulė (pakelti rankas ir sukoti plaštakas), pučia vėjas (bėgioja ir šniokščia kaip vėjas), griaudžia perkūnija, žaibuoja (trypti kojomis, kaskart suplojant), rūkas (vaikščioti ištiesus rankas, lyg nieko nematant). Skelbiamas vis kitas reiškinys.

Žaisti judrius žaidimus: „Diena–naktis“, „Katė ir pelės“, „Pagauk už uodegos“.

4-6 M. VAIKO FIZINIO AKTYVUMO RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštavimo. Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Spiria kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Iš įvairių padėčių meta kamuolį į taikinį, tiksliau gaudo, mušinėja. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus. Laipioja lauko įrenginiais.

Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Tiksliau atlieka sudėtingesnius judesius ranka, plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų, mojuoja, plasnoja, veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). Įsisupa ir supasi sūpynėmis.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Siūlyti žaisti judriuosius, siužetinius, pirštukų, komandinius žaidimus. Naudoti lankus, šokdynes, kaspinus, skareles, lazdas, balansinius kamuolius.

Siūlyti žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų, kulnų (pvz., įsidūriau į pirstelį – einu ant kulno ir kt.). Iš laikraščio ant grindų suformuoti tiesią, maždaug trijų metrų ilgio ir penkių centimetrų pločio liniją. Vaikas eina šia linija, nenukrypdamas nuo jos, paskui grįžta atbulas.

Organizuoti veiklą, kad vaikas eidamas atliktų ritminius judesius pečiais, galva, muštų kamuolį, mestų į viršų, ėjimą keistų bėgimu. Sugalvoti maršrutą, kad vaikas turėtų eiti, bėgti, perlipti suola, pralįsti po kėde ir t. t. Organizuoti bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimus, panaudojant įvairias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas. Organizuoti sportinius žaidimus, estafetes, kad vaikai galėtų varžytis tarpusavyje, galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais. Žaisti žaidimus su išsisukinėjimais, kurių tikslas – ilgiau likti nepagautam, pvz., „Ištrauk uodegą“. Siūlyti vaikams šokinėti per šokdynę, lanką.

„Gaudyti“ vėją su vėjo malūnėliais, drugelius, vabalėlius su gaudyklėmis.

Eiti "tip-top" žingsneliais. Greitai bėgti, sustoti ir vėl pradėti bėgti, užlipti ant bet kokio paaukštavimo ir nušokti nuo jo. Laipioti (lipti kopėtėlėmis, voro tinklu, beždžionių tiltu, lįsti tuneliu, čiuožti čiuožyne) lauke įrengtoje žaidimų aikštelėje.

Pasiūlyti įveikti (eina, šokinėja viena/abiem kojomis į šoną, priekį, atgal, bėga, apsisuka, pereina raidžių, figūrų ar skaičių labirintą) kreida nupieštą kliūčių ruožą. Žaisti „Klases“.

Žaidimai su kamuoliu – mėto vienas kitam kamuolį ir gaudo, meta į viršų, spiria. Įrengtose aikštelėse žaisti krepšinį, futbolą.

Atsigulus ant nugaros „minti dviratį“.

Siūlyti varstyti batų raištelius, atsegti ir užsegti sagas.

Pasiūlyti piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus: stiklinę, apverstą lėkštutę, puoduką. Sudaryti sąlygas vaikui žaisti su pipete. Parinkti įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo. Duoti vaikui krepšį su skalbinių segtukais, paimti segtuką trimis pirštais, prisegti, paprašyti, kad ir jis taip pat padarytų.

Pasiūlyti vaikams įverti siūlą į adatą, siuvinėti pagal trafaretą; ant kartono išdurti skylutes ir duoti vaikui didelę adatą su ryškios spalvos siūlu, tegu lopo, kuria įvairius ornamentus, siuvinėja, sudygsniuoja nesudėtingus rūbelius lėlėms, maišelius ir kt.

Dalyvauti rytinėse mankštose, žygiuose.

Ugdymo priemonės:

Lazdos, lankai, skarelės, juostos, kamuoliai, balansinės priemonės-kamuoliai, tiltelis, masažiniai „ežiukai“; žaidimų parašutas; krepšinio ir futbolo kamuoliai, pėdutės ir delnai, kojūakai; maišeliai su gamtine medžiaga, kruopomis mėtymui, sensoriniams pojūčiams.

Lauko aplinkoje: krepšinio ir futbolo kamuoliai, balansinės sūpynės; žaidimų kompleksas (lipimas kopėtėlėmis, voro tinklu, čiuožykla, laipteliai, tunelis, beždžionių tiltas, alpinizmo sienelė, karoliukų skaičiuotuvai); sūpynės; smėlio dėžės, baseinėliai, priemonės žaisti, eksperimentuoti su smėliu ir vandeniu, suoliukai.

Rekomenduojami šaltiniai:

Didžioji knyga vaikams. Rosma, 2017.

L. Bulotaitė, V. Gudžinskienė, O. Monkevičienė ir kt. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Vilnius, 2004.

S. Aleksėjūnaitė. Ankstyvieji žaidimai mokykloje, namie, iškyloje. Didaktika, 2012.

M. Grasso. Žaidimų knyga. Vilnius, 2009.

A. Abile - Gal. O ką veiksime šiandien? Baltos lankos, 2008.

Saugus elgesys. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams. Internetinė prieiga:

<http://www.ssus.lt/ssusadmin/kiti/lmitkcedit/uploads/files/Saugus%20Elgesys.pdf>

Sveikatos ugdymas. Metodinė medžiaga. Internetinė prieiga:

[http://www.vilniussveikiau.lt/medziaga-ugdymo-](http://www.vilniussveikiau.lt/medziaga-ugdymo-istaigoms/?fbclid=IwAR11aMSA1g7rYaxyRJsTSK80RyPM5j6ynvaFEoInIbP7GHol50O8Wlq8bLA)

[istaigoms/?fbclid=IwAR11aMSA1g7rYaxyRJsTSK80RyPM5j6ynvaFEoInIbP7GHol50O8Wlq8bLA](http://www.vilniussveikiau.lt/medziaga-ugdymo-istaigoms/?fbclid=IwAR11aMSA1g7rYaxyRJsTSK80RyPM5j6ynvaFEoInIbP7GHol50O8Wlq8bLA)

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Vertybines nuostatos. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. Nusiteikęs suprasti, užjausti kitą, padėti, geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir su pažįstamais suaugusiais. Pagarbos bei jautrumo kitam nuostata. Pakantumo, tolerancijos kitokiam nuostata.

Esminis gebėjimas. Atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda). Palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO EMOCIJŲ SUVOKIMO UGDYMAS/IS IR RAIŠKA

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Vaikas džiaugsimą išreiškia ir ramiai šypsodamasis, ir juokdamasis balsu. Ilgesnį laiką pabūna linksmas arba ramus, lengviau išvelgiamos pasikeitusių nuotaikų priežastys – kitas vaikas atėmė žaislą, pavargo, nori mamos.

Pradedą atpažinti, ką pats jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedą naudoti emocijų raiškos būdus: šypsosi, rodo žaislą, kurį atsinešė iš namų, pasakoja, kas nutiko namuose ar gatvėje, save giria. Ant suaugusiojo supykęs vaikas atpažįsta šį jausmą ir gali pasakyti „Aš piktas!“.

Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. Žiūri į verkiantį vaiką ir užjausdamas jam duoda savo žaislą, paglosto.

Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas, glosto, jei kitas nuliūdęs). Jei kitas vaikas šypsodamasis jam tiesia žaislą, nusišypso ir pradeda su juo žaisti. Kai kitas vaikas atima žaislą, verkia ir laukia auklėtojo pagalbos.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Emocijų, jausmų pažinimui naudoti emocijų paveikslėlius, plakatus. Grupėje įtaisyti vaikų ūgio veidrodinę sieną, kad vaikai matytų save ir savo veido išraišką. Kalbinti vaiką ir pavadinti jo reiškiamas emocijas. Visada pasirūpinti vaiku, kai jis jaučiasi blogai. Įvardyti vaikų bei savo emocijas.

Vartyti ir skaityti vaikui „nuotaikų knygeles“. Būti vaikui pavyzdžiu, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. Mokyti atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. Žaisti žaidimą „Veidelis“. Užsidengti veidą ir atsidenyti, demonstruojant vis kitą emociją išraišką.

Kartu su vaiku vartyti knygeles, sekti trumpas pasakas („Drąsus Mėnulis“, „Mėnulio blynai“, „Meškiuko bėdos“), kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos, aptarti veikėjų savijautą, kas juos slegia. Žiūrėti filmukus, skirtus vaikų emocijoms atpažinti „Obuolių maišas“, „Begemotas, kuris bijojo skiepu“ ir kt.

Dainuoti skirtingų nuotaikų daineles, lopšines, žaidinimus. Integruoti emocinio intelekto ugdymo programą „Kimochi“.

Įkurti erdvę nusiramimui su kinetiniu smėliu.

Būti vaikui pavyzdžiu, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. Mokyti atsiprašymo ir susitaikymo ritualų.

Žaisti žaidimus: „Šypsena draugui“, „Kas namelyje gyvena?“ (vaikai mokosi perteikti emociją).

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO EMOCIJŲ SUVOKIMO UGDYMAS/IS IR RAIŠKA

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Geba atpažinti bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Gali nutaisyti linksmą, liūdną, piktą veido išraišką. Nuotaikų veideliais pažymi savo nuotaiką. Pažiūrėjęs į bendraamžį pasako, jis linksmas, rimtas, ar liūdnas. Pasako, kad jam linksma, o draugui nelinksma. Mokytojui praneša, jei kitas vaikas liūdi ar reikia pagalbos. Draugiškai pakviečia kitą žaisti kartu, jei šis atrodo draugiškai nusiteikęs. Jei pastebi supykusį bendraamžį, pasitraukia nuo jo, tariasi su mokytoju, kaip padėti. Žino keletą išeičių, ką galima daryti, kai kas nors erzina, atima žaislus, suduoda. Jei nori to paties žaislo ar priemonės kaip ir draugas, mokytojo padedamas susitaria su draugu žaisti paeiliui. Tėvams pasakoja apie dienos nuotaikų kaitą.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaityti „Jausmų knygeles“, žaisti vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą.

Apibūdinti ir grupuoti veidelius pagal nuotaiką. Prisegti atitinkamus nuotaikų segtukus prie žmonių nuotraukų, iliustracijų, kortelių. Priskirti nuotaikas sau „Kaip aš šiandien jaučiuosi?“.

Paskatinti vaikus žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. Tarpininkauti, kai vaikai išreiškia sunkius jausmus. Skaitant įvairius tekstus kuo ryškiau intonuoti, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas.

Kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas. Paskatinti samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl?

Kūno išraiška pavaizduoti jausmus.

Kurti minčių žemėlapius, pvz. „Aš liūdnas“, „Džiaugsmas“ ir kt.

Klausytis kūrinėlių („Katino pyragas“, „Boružė liputė. Pasaka apie draugystę“, „Laimė yra lapė“) apie jausmus, nuotaikas, svarstydami, iš ko galima suprasti, kad kitam linksma, liūdna, pikta, skaudu.

Žiūrėti filmukus, skirtus vaikų emocijoms atpažinti „Išvirkščias pasaulis“, „Kaip grybai su žirniais kariavo“ ir kt.

Žaidimas „Draugystės saulutė“: vaikai kiekvieną dieną piešia takelį nuo savo spindulėlio iki kito vaiko, su kuriuo daugiausiai žaidė ir draugavo, spindulėlio. Vaikai dalina spindulėlius nuliūdusiems norėdami pakelti nuotaiką.

Pasiūlyti žaidimų, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: emocijas reikšti dainuojant, piešiant, šokant, sportuojant, komentuoti jausmų paveikslėlius, siųsti gimtadienio dienos atvirukus draugams ir kt. Komplimentų žaidimas „Kaip aš jaučiuosi, kai draugai mane pagiria ir sako komplimentus?“.

Žaidimai – pratimai: „Emocijų veideliai“, „Jausmų puodelis“, „Jausmų telefonas“.

Žaidimai, skatinantys tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką. Skatinama pastebėti bendraamžių savijautą. Siužetiniai žaidimai „Šeima“, „Gimtadienis“ ir kt.

Kalbėtis su vaikais, kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. Paskatinti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Diskutuoti, kaip dera elgtis įprastose ir sudėtingesnėse gyvenimiškose situacijose. Rengti gerumo akcijas, organizuoti „Šypsenos“ dieną. Žaidimas „Juokas“ (vaikai vieni kitiems pasakoja linksmus dalykus, kurie gali prajuokinti). Kurti draugystės susitarimus, nuotaikų knygeles. Integruoti emocinio intelekto ugdymo „Kimochi“ metodus į ugdymo procesą.

Ugdymo priemonės:

Emocijų dėlionė; kortelės „Atpažink jausmus“, emocijų pažinimo domino; žaidimas jausmams pažinti; emocijų kortelės; emocijų segtukai, žaidimas „Pažink jausmus“; emocijų pažinimo pratimų rinkinys; priemonės siužetiniams žaidimams, veidrodžiai; kinetinis smėlis, šviesos stalas, šviesos lenta, „Kimochis“ žaislai, knygos apie jausmus „Laimė yra Lapė“, „Pasakyk, ką jauti. Emocijų knyga“, „Kaip zuikis jausmus pažino“, „Katino pyragas“.

Rekomenduojami šaltiniai:

6 žaidimai su vaikais, kurie padeda jiems atpažinti ir įvardinti emocijas. Lietuvos vaikų ir jaunimo centras. Internetinė prieiga: <https://www.tavovaikas.lt/lt/lavinimas-ir-ugdymas/g-54404-6-zaidimai-su-vaikais-kurie-padedajiemis-atpazinti-ir-ivardinti-emocijas>.

A. Chien Chow Chine. Vienaragis Gastonas. Mano jausmai. Baltos lankos, 2019.

Š. Baltrušaitienė. Kaip zuikis jausmus pažino. Nieko rimto, 2017.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. ŠAC, V., 2004

M. Molicka. Pasakų terapija. Vaga, 2010.

Kakės Makės atradimai. Emocijos. Alma littera, 2018.

Išmok ir pažink emocijas su Kitsy!J. Levickaitė, V. Karpovaitė, L. Čajauskis Internetinė prieiga:

https://www.youtube.com/watch?v=tyWKO_DrajY

Kakė Makė mokosi gražaus bendravimo. Ką pasakė Kakė Makė?

L. Žigutė. Internetinė prieiga: <https://www.youtube.com/watch?v=re7qs32ye2A&t=75s>

VAIKO SAVIVOKOS IR SAVIGARBOS UGDYMAS/IS

Vertybinių nuostatų. Save vertina teigiamai.

Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas ar mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO SAVIVOKOS IR SAVIGARBOS RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Moka pasakyti, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis prašo to nedaryti.

Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo. Prieina prie suaugusiojo, kad parodytų, ko išmoko. Kryžštauja, kai jam paplojama, jis pagiriamas.

Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako savo vardą. Tarp kitų daiktų atpažįsta savo atsineštą žaislą ir jį parodo. Atpažįsta savo pėdkelnes, megztinį, suknelę, kepurę. Jei mano, kad kitas ketina atimti jo žaislą, sako „Čia mano“ ir eina prie suaugusiojo pagalbos.

Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, įvardija 5–6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima. Prašo, kad suaugęs stebėtų tai, ką jis daro ir kaip daro, rodo suaugusiajam savo žaislą, reikalauja, kad jo darbelis būtų matomas.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Sudaryti vaikui pasirinkimo situacijas užtikrinant saugumą. Įtraukti vaiką į diskusiją, kas jam patinka ir kas nepatinka, kodėl.

Žaisti su vaiku žaidimus, judinant rankes, kojeles, liečiant nugarytę, pilvuką. Parūpinti dėžę su kamuoliukais, kad vaikas galėtų joje vartytis. Vartoti kūno dalių pavadinimus. „Čia ranka, o čia...“. Pasiūlyti žaislų su veidrodėliais, žaidimų su drabužių detalėmis (kepurėmis, kaspinais) stebint save nedūžtančiame veidrodyje. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis prašo to nedaryti.

Skirti pakankamai individualaus dėmesio vaikui. Domėtis, ką vaikas veikia, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais.

Bendrauti su vaiku taip, kad šiam reikėtų sakyti: „aš dedu, tu dedi, jis deda“ ir pan. Dažnai įvardyti daiktus, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą. Komentuojant vaiko veiklą, būtinai paminėti vai-ko vardą. Pasiūlyti žaidimų „Mano – tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“, „Atpažink, kuris daiktas tavo“, „Batukai pasislėpė“.

Dažnai įvardyti daiktus, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą. Komentuojant vaiko veiklą, būtinai paminėti vaiko vardą.

Bendraudant su vaikais tinkamose situacijose paminėti vaiko vardą ir lytį.

Pasidžiaugti, paploti, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja. Pakomentuoti ir pagirti vaiko pasiekimus atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų. Pakabinti vaiko darbelius taip, kad jis galėtų juos matyti.

Sudaryti galimybes vaikams patiems pajusti ir nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba.

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO SAVIVOKOS IR SAVIGARBOS RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Iš intonacijų, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai ar nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu. Giriasi, kad turi daug draugų, kad pedagogas yra jo draugas. Vaikas siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.

Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, parodo save kūdikį iš namų atsinešose nuotraukose. Pasako, kad jo vardas, akių spalva, mama ir tėtis niekada nepasikeis. Apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). Pasakoja, ką veikė namuose, o šeimos nariams – ką veikė darželyje. Bando nutylėti savo prasižengimus. Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus.

Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori ir kaip jaučiasi, ko nori kitas. Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis ir kt.).

Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių: pamatęs, kad supainiojo batus ar netyčia pedagogą pavadino mama.

Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.). Iš intonacijų, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai ar nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Žaisti žaidimus: „Mano - tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“, žaidimus, įvardijant kūno dalis.

Žaidimai su veidrodėliais, su drabužių detalėmis.

Paskatinti vaikus kalbėti apie tai, ko pedagogas nematė, nuoširdžiai domėtis ir klausinėti apie jų įspūdžius, jausmus.

Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“ (akių, plaukų spalva ir pan.).

Dažnai kartoti, kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiems grupėje. Kalbėtis su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai.

Kalbėti su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį. Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Mano pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. Žaisti žaidimus, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje.

Kalbėtis su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuoti šeimos dienas darželyje, išvykas į darbovietes. Turėti vaiko šeimos, grupės nuotraukų albumus. Rengti grupės šventes, prisistatymus tėvams, kitoms darželio grupėms.

Paskatinti samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti?“). Pristatyti vaiko ir tėvų pomėgius vakaronėse.

Vaikui vis daugiau sudaryti galimybių rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių.

Skatinti pozityviai reaguoti į savo klaidas, pastebėti juokingą jų pusę. Sąmoningai suklysti, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų.

Klausosi lietuvių liaudies pasakų („Bebenčiukas“, „Dvylika brolių, juodvarniais lakstančių“, „Elenytė“ ir kt.), kuriose aiškiai skiriami gėrį ir blogi poelgiai, veiksmai.

Kurti minčių žemėlapius: „Geri poelgiai“, „Netinkamas elgesys“, „Man labiausiai patinka“ ir kt.

Domėtis, ką vaikas veikia, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais.

Paskatinti vaikus įtraukti į savo žaidimus kitus vaikus, paskatinti sakyti komplimentus vienas kitam.

Įžeidus, nuskriaudus draugą, paskatinti atsiprašyti ir jam pasakyti 3–5 malonius dalykus.

Dalyvauti gerumo akcijose „Ačiū diena“, „Šypsenos diena“.

Ugdymo priemonės:

Magnetinis žaidimas „Berniukas, mergaitė“; priemonės kūrybiniams, siužetiniams žaidimams: „Gydytojo rinkinys“, „Statybininko darbo rinkinys“, „Kirpykla“; stalo žaidimas „Profesijos“; stalo žaidimas „Atrink pagal profesiją“; LOGICO žaidimai „Mano diena“, „Turguje“, „Ligoninėje“, „Vaikų darželyje“, asmeniniai nuotraukų albumai, IKT priemonės.

Rekomenduojami šaltiniai:

Kakės Makės enciklopedija. Pažink save ir pasaulį. Alma littera, 2015.

J. Nekrošius. Gero elgesio abėcėlė. Mūsų knyga, 2007.

J. Bortkevičienė. Atsakinga tėvystė. Obuolys, 2017

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO SAVIREGULIACIJOS IR SAVIKONTROLĖS RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramavimo: apsikabina minkštą žaislą, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.

Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.).

Pradeda valdyti ir valdo vis geriau savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.

Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Paskatinti vaiką laikytis susitarimų, taisyklių, tam tikros tvarkos; motyvuoti vaiką pabaigti atlikti tai, ką jis pradėjo, padėti jam.

Vaiko elgesiui reguliuoti taikyti veido mimiką ir balso intonacijas. Pasiūlyti žaidimus „Garažas“, „Lėlių namelis“ ir kt., kurie padeda savo veido išraiška, kalbos intonacija valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Vaikams parodyti, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Nustatyti vaikui ir jo veiklai būtinus apribojimus ir nuosekliai jų laikytis. Pagirti vaiką, kai jis nepažeidžia susitarimų. Pakomentuoti, kodėl svarbus vienas ar kitas susitarimas.

Žinoti ir taikyti kiekvienam vaikui priimtina dienos ritmą, priimtinius nusiramavimo būdus.

Suteikti vaikui galimybę išreikšti savo emocijas (pvz., nespėjus pravirkti neskubėti raminti). Leisti vaikui būti vienam ir nusiraminti. Padrąsinti vaikus reikšti visas emocijas.

Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padėti vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Padrąsinti vaikus reikšti visas emocijas.

Padėti vaikams nusiraminti, pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leisti miegoti, apsikabinti iš namų atsineštą mėgstamą žaislą. Pasiūlyti vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Žaidimui pasiūlyti lėles su emocija veide.

Pasiūlyti vaikams būdų, kaip spręsti kylančius konfliktus, pvz. iš senų laikraščių pasigaminti „Pykčio lazdas“ ir leisti mosuoti orą. Skatinti vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori. Dažnai klausti vaikų, ar jiems nereikia pagalbos.

Žiūrėti animacinius filmukus ir juos aptarti, pvz.: „Kakė makė mokosi dalintis“ ir kt.

Mokyti palaukti savo eilės pasitelkiant kamuoliuką ar simbolį – kieno rankose (lipdukas ant drabuželio ar pan.) jis yra, tas ir kalba, atlieka judesį ar pan.

Įrengti grupėje nusiramavimo, gerų emocijų erdvę. Sudaryti sąlygas vaikui pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą.

Skaityti knygeles apie draugystę, jausmus – „Katino pyragas“, „Pasaka apie draugystę“.

Nusiramavimui siūlyti kinetinį smėlį, sensorinį modeliną, šviesos stalą.

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO SAVIREGULIACIJOS IR SAVIKONTROLĖS RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Ugdosi gebėjimą nusiraminti, atsipalaiduoti, klausant ramios muzikos, pabūti vienam, kalbėtis su kitais. Ima pats taikyti įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, paklauso pasakos, naudodamasis ausinėmis ir kt.).

Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paprašytas netrukdyti kitiems, audringas džiaugsmo emocijas gali reikšti santūriau. Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes

Suaugusiojo primenamas ir sekdamas jo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Priminus ir padedant sutvarko žaislus, su kuriais žaidė. Paragintas iššluosto vandenį, kurį pats išpylė. Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito netinkamo elgesio pasekmes. Kreipiasi į suaugusįjį, norėdamas pasitikslinti taisyklių pažeidimo pasekmes: „Ar galime išeiti į lauką dabar? O kas bus, jei išeisime?“. Palaipsniui pats ima priminti kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priminimo ir priežiūros. Ima suprasti susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi.

Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. Bando tartis dėl norimo žaislo: „Šitas žaislas mano, mėgstu jį labai, jei panorėsi – galim apsikeiti“ (vaikai mokosi dalintis žaislais); „Dabar aš pažaisiu, po to duosiu tau, gerai?“

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Kartu su vaikais nustatyti kasdienės elgesio grupėje taisykles, kuriose matytūsi ir vaikų atsakomybę, aptarti, kodėl svarbus vienas ar kitas susitarimas. Paskatinti, pagirti vaikus už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą pedagogui.

Susitarti su vaikais, kad atbėgtų pasitarti su pedagogu, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje.

Pasiūlyti tartis pačiam dėl norimo žaislo. Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį.

Pažiūrėti ir aptarti filmuką „Kakė Makė mokosi dalintis“.

Paskatinti, pagirti vaikus už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą pedagogui.

Įkurti grupėje nusiramavimo erdvę, muzikos klausymosi per ausines vietas su minkštais žaislais. Pasirūpinti, kad būtų žaislų, priemonių, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas: muzikinių dėžučių, garsinių knygų, sensorinio modelino, grojančių, švilpiančių vilkelių ir pan.

Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“ Leisti vaikui pačiam spręsti problemas, neskubėti patarinėti, nurodinėti. Pasakoti istorijas „Katino pyragas“, „Pagalba“) arba žaisti žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Būtinai padėti vaikui, kuriam reikalinga pagalba derybose (pvz., vaikams su kalbos sutrikimais), konkrečiose konfliktinėse situacijose.

Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti vaiką, padrašinti, pvz., kai vaikas pats bando sudrausminti išdykaujančius draugus.

Dažnai kartoti, kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiems grupėje.

Kaupti gerų darbų, gerų poelgių kraitę. „Auginti“ vaikų pagyrimų ir dėkingumo medį „Ačiū už...“ (ant medžio klijuojame lapelius, žiedelius arba širdeles).

Įžeidus, nuskriaudus draugą paskatinti atsiprašyti ir jam pasakyti 3–5 malonius dalykus.

Klausytis kūrinėlių, žiūrėti filmukus, diskutuoti apie draugystę, jausmus, apie vaikų ir gyvūnų gerus ir blogus poelgius, samprotauti, kaip patys pasielgtų panašiose situacijose.

Diskutuoti apie bendravimą, kilusius ginčus su draugais, kaip juos taikiai spręsti. Pasiūlyti vaikams būdų, kaip spręsti kylančius konfliktus, pvz., stabdyti ištiesiant ranką ir sakant „Stop“, įvykus peštynėms siūlyti „Boksuoti orą“, patiems rasti būdų, kaip galima išspręsti konfliktą; prisiminti/paskaityti istoriją „Katino pyragas“ (ši istorija moko, kad susipykus sutaiko bendra veikla) ir pasiūlyti konflikto dalyviams bendrą veiklą: dėlionę, konstruktorių ar pabūti „ramybės kampelyje“.

Skatinti vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori.

Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas.

Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų: įverti siūlą, įsiūti sagą, prisukti veržlę ir pan.

Žaidimai, kuriuos žaidžiant mokomasi dalintis, „Mano draugai“, „Obuolių maišas“, „Pykčio gniūžtės“ (kai vaikas supyksta ir turi nurimti, gniaužo iš popieriaus „sniego gniūžtės“).

Vaikų pagyrimų ir dėkingumo medis „Ačiū už...“ (ant medžio klijuojami lapeliai, žiedeliai arba širdelės);

Animaciniai filmukai ir jų aptarimai: „Kakė Makė mokosi dalintis“; „Gyvenkime draugiškai“.

Palaiptiui pats bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį (bendraamžio erzinamas nususuka ir nueina šalin, susilaikydamas nuo konflikto; žaisdamas agresyvius kovos žaidimus, susivaldo ir neužgauna kitų).

Kurti situacijas, siūlyti pratimus, skirtus atsipalaiduoti (žaidimai - „Kvėpavimo mankšta“, „Vaizduotės kelionė“; muzikos klausymas, piešimas, šokis ir kt.).

Ugdymo priemonės:

Plakatai „Gyvename draugėje“, „Grupės taisyklės“; grupės nuotraukos, asmeniniai nuotraukų albumai; šviesos stalas, šviesos lenta, sensorinės raidės, skaičiai; kinetinis smėlis; konstruktoriai: kaleidoskopas, Playstix; stalo žaidimai: dėlionės, Puzzle Jenga, sagos. IKT priemonės: interaktyvios knygos, planšetės.

Rekomenduojami šaltiniai:

M. Molicka. Terapinės pasakos. Vaga, 2007.

Pasakos, muzika ikimokyklinukams.

Internetinė prieiga: <https://www2.lrt.lt/vaikams/ikimokyklinukams>

Vaikų konfliktai darželyje- kaip juos spręsti. Internetinė prieiga:

<https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/vaiku-konfliktai-darzelyje-kaip-juos-spresti/16884>

Deborah Farmer Kris. Kaip padėti ikimokyklinio amžiaus vaikui suprasti ir išsakyti savo emocijas.

Internetinė prieiga: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/tevam/kaip-padeti-ikimokyklinio-amziaus-vaikui-suprasti-ir-issakyti-savo-emocijas/20579>

Kakė Makė mokosi dalintis. Ką pasakė Kakė Makė? Internetinė prieiga: <https://www.youtube.com/watch?v=w4GKUyDZrro>

VAIKO SANTYKIŲ SU SUAUGUSIAIS UGDYMAS/IS

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO SANTYKIŲ SU SUAUGUSIAIS RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo besirūpinančiu suaugusiuoju, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Vaikas rodo suaugusiajam stiprius jausmus: apkabina arba nususuka, myluoja arba atstumia. Mėgsta, kai jo žaidimą stebi, juo žavisi, jam pritaria juo besirūpinantis suaugęs žmogus.

Nori lipti laiptais, palipa ant pirmos pakopos ir pažiūri į suaugusiojo veidą. Pamatęs šypsena, lipa toliau, o griežtą veido išraišką – sustoja ir laukia. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.

Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų. Vaikas bijo eiti iš grupės į salę, bet vedamas už rankos ten eiti sutinka. Stebėdamas spektaklį darželyje, išsigąsta scenoje pamatęs nepatrauklų personažą.

Trejų metų vaikas palaipsniui pradeda lengviau atsiskirti nuo tėvų. Dažniau išlieka ramus, kai artimieji atsisveikina ir išeina.

Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Siužetiniame žaidime mėgdžioja mamos, tėčio, pedagogo buitinius veiksmus, savaip juos sudėliodamas į siužetą ir palydėdamas girdėtais žodžiais bei intonacijomis: maitina lėlę, valo stalą, šluoja grindis, tvarko žaislus. Pats susiranda žaislus, naudoja žaislus pakaitalus, nemėgsta, kad suaugusysis siūlytų žaidimo veiksmų seką, bet džiaugiasi pagyrimu. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. Dažnai kartoja „aš pats“, nesileidžia nurengiamas, aprenngiamas, bando tai padaryti pats. Gali atkakliai reikalauti, kad suaugusysis paduotų aukštai padėtą greit dūžtantį ar žaidimui nesaugų daiktą.

Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai juo besirūpinantis pedagogas yra šalia jo arba matomas netoliese.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Sukurti ir laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų: apsikabinti, palinkėti smagių žaidimų, pasakyti, kada ateis pasiimti, susitarti, kad dar galės pamojuoti per langą, palikti savo nuotraukėlę, žaislą iš namų ir kt. Grupėje turėti įdomių žaislų, žaidimų ir kurį laiką pažaisti su vaiku, kol nusiramins ir įsitrauks į grupės veiklą.

Bendrauti su vaiku pozityviai. Vaikui supykus, užsispyrus, reaguoti pozityviai – jautriai aiškintis pykčio priežastis, padėti vaikui taikyti vis daugiau būdų išreikšti savo poreikiams ir nuotaikai.

Parodyti vaikams naują aplinką, joje pažaisti ką nors smagaus, malonaus. Pristatyti vaikams naujus žaislus, supažindinant, kaip jie atrodo, juda, kokius garsus skleidžia, kelis kartus pakartoti veiksmus su žaislais, pakviesti vaikus juos išbandyti, pažaisti kartu su mokytoju. Tik po to skatinti vaikus su nauju žaislu žaisti savarankiškai. Prieš einant į salę stebėti spektaklio, nuteikti vaiką teigiamai, kalbėti apie personažus.

Bendradarbiauti su vaiko tėvais, sužinant naujus jo pasiekimus, įpročius, interesus bei informuojant tėvus apie įstaigoje praleistą dieną.

Pritarti vaiko iniciatyvai, tačiau visuomet atskubėti į pagalbą, kai jam reikia suaugusiojo, būti vaiko saugumo garantu.

Žaisti su vaiku vaidybinius, siužetinius žaidimus. Skatinti jo savarankiškumą, tariamą veikimą, daiktų pakaitalų naudojimą, persikūnijimą, tapimą kuo nors: klausti, ko reikės žaidimui; paduotą kubelį „suvalgyti“ lyg bandelę; vadinti vaiką prisiimto vaidmens vardu – mama, tėveliu, pardavėju, gydytoju; parūpinti vaidmens atributų, žaislų komplektų (pvz., lėlė, indai, vonelė, sunkvežimis, kubeliai); įsitraukus į žaidimą ką nors pirkti, ko nors pageidauti, kad vaikas galėtų praturtinti žaidimą; kalbėtis su vaiku apie tai, kas žaidžiama.

Kai vaikas sako „ne“, priešgyniauja arba užsispiria, parinkti tinkamus bendravimo su juo būdus – pasiūlyti jam rinktis vieną iš dviejų: „Ką pirmiau valgysi – sriubą ar mėsytę?“, pasiūlyti išspręsti problemą: „Dabar aš dėsiu žaislus į dėžutę. O kas man juos paduos?“, paskirstyti vaidmenis ir veiklą: „Aš nuplausiu stalą, o tu gali jį nušluostyti.“

Į grupę retsykiais pasikviesti svečių, kviesti tėvus ar senelius, dalyvauti vaikų ugdymo(si) procese, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis.

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO SANTYKIŲ SU SUAUGUSIAIS RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Ketverių metų vaikas grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės mokytoju, supranta jo jausmus, bendradarbiauja su juo, Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiojo nustatytos tvarkos, priima mokytojo pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Sukurti ir laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų: apsikabinti, palinkėti smagių žaidimų, pasakyti, kada ateis pasiimti, susitarti, kad dar galės pamojuoti per langą, palikti savo nuotraukėlę ir kt.

Sutikti vaikus, ateinančius į grupę linksma arba ramia muzika, turėti įdomių, interaktyvių priemonių, žaislų (su garsais), žaidimų ir pažaisiti su vaiku, kol nusiramins ir įsitrauks į grupės veiklą.

Užtikrinti vienodą dienos ritmą darželyje ir namuose, sužinoti iš tėvų ir taikyti tokius pačius, kaip namuose, vaiko ramino būdus.

Kartu su vaikais kurti grupės taisykles, išklausti jų nuomonę, kad jaustųsi grupės šeimininkais ir prisiimtų atsakomybę, skatinti vaikus išsakyti savo pasiūlymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti. Kartu su vaikais sudaryti dienvakarę, tartis dėl jos pakeitimų. Kalbėtis su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Būti tinkamo elgesio modeliu vaikams. Kalbėti su jais apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis. Sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais.

Pasiūlyti vaikams žaisti žaidimus „Žinau, kaip pasisveikinti“, „Mokomės paklausti“. Surengti viktoriną „Taip - ne“. Išklausti vaiko nuomonę aktualiais gyvenimo grupėje klausimais, įtraukti į žaidimus.

Skatinti jo savarankiškumą, tariamą veikimą, daiktų pakaitalų naudojimą, persikūnijimą, tapimą kuo nors.

Sudaryti sąlygas vaikams kartu su tėvais pristatyti save, savo šeimą. Žaidimas „Susipažinkim – čia aš ir mano šeima“, „Mano šeimos tradicijos“.

Kviesti tėvus dalyvauti ugdomoje veikloje, kad tėvai būtų ne tik ugdymo proceso stebėtojai, bet ir aktyviais dalyviais, patarėjais. Organizuoti bendras tėvų, vaikų, pedagogų popietes, vakarones, kūrybines dirbtuves. Dalyvauti gerumo akcijose „Ačiū“ diena“, „Šypsenos diena“. Suprasti vaiko priešinimosi priežastį ir padėti jam įveikti kylančias problemas. Grupės vakaronėse, popietėse skatinti deklamuoti eilėraščių kartu su šeimos nariais.

Skatinti vaikus kultūringai bendrauti su grupės svečiais, prieš tai papasakojant apie juos, kad vaikai turėtų apie ką su jais bendrauti, sugalvotų jiems klausimų.

Kviestis į grupę įvairių profesijų tėvelius, kitus bendruomenės narius, kurie supažindintų su savo darbu ar įdomiems, aktualiems pokalbiams, kad vaikai pratintųsi bendrauti.

Aiškintis bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisykles, netinkamą elgesį ir galimus pavojus. Išklausti vaikų pasakojamus atsitikimus su suaugusiais ir pasvarstyti, kaip kitą kartą panašiose situacijose jie galėtų elgtis.

Organizuoti bendras išvykas, ekskursijas su vaikais, tėvais, seneliais.

Ugdymo priemonės:

IKT priemonės: interaktyvi lenta, kompiuteris, projektorius, planšetės, šviesos stalas ir lenta, interaktyvūs žaislai ir knygos, CD įrašai; Grupės taisyklės; Plakatai „Gyvename draugėje“; LOGICO žaidimai „Turguje“, „Mano diena“, „Turguje“; edukacinės sienelės „Bičių korys“, atributika siužetiniams žaidimams.

Rekomenduojami šaltiniai:

M. Winterhoff. Kodėl mūsų vaikai virsta tironais. Vilnius, 2011.

M. Winterhoff. Tironų mums nereikia. Vilnius, 2012.

J. Bortkevičienė. Atsakinga tėvystė. Obuolys, 2017.

E. Kurienė. Kaip padėti vaikui, kai jis pyksta. Internetinė prieiga:

<http://www.pozityvitevyste.lt/lt/rekomenduojame-paskaityti/117-kaip-padeti-vaikui-kai-jis-pyksta>

VAIKO SANTYKIŲ SU BENDRAAMŽIAIS UGDYMAS/IS

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO SANTYKIŲ SU BENDRAAMŽIAIS UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Palaiapsniui pradeda ieškoti bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Dažniau nei su kitais žaidžia su vienu vaiku. Žaisdamas

mėgdžioja kitus vaikus. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.

Gali turėti vieną ar kelis nepastovius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko. Palaipsniui stengiasi palaikyti ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.

Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori jam patinkančio kito vaiko žaislo. Jei kitas nori atimti žaislą, jo nepaleidžia, bėga šalin, rėkia. Išmoksta pasakyti: „Nesimušk, man skauda“. Graso piršteliu: „Nu, nu, nu“, jeigu mato kurį nors vaiką atimant kito žaislą. Sako „Stop“, jei kas nors nepatinka.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Paskatinti vaikus žaisti greta. Komentuoti vieno ir kito norus, emocijas, veiksmus. Paskatinti būti geranoriškiems vienas kitam. Rekomenduoti užmegzti santykį su kitais vaikais. Patarti, kad kitas vaikas ką nors paduotų, palaikytų, pasakytų ir pan.

Padėti vaikams pažinti grupės naujoką. Pristatyti jį kitiems žaidžiant „Pasakyk kuo tu vardu“, „Rieda rieda kamuoliukas“, „Labas sako tau žaisliukas“. Skatinti pažaisti greta. Kartu konstruoti namus, bokštus.

Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu. Pamokyti vaikus žaisti slėpynių. Vaikai slepiasi, o pedagogas ieško. Po kelių ieškojimų leisti vaikams žaisti be suaugusiojo. Žaisti muzikinius ratelius: „Katinas ant pečiaus sėdėjo“ (vaikas– katinas gaudo bėgančias peles–vaikus), „Jurgeli, meistrelis“.

Stabdyti netinkamus vaikų veiksmus ir paaiškinti, kodėl negalima taip elgtis, pvz.: atimti iš draugo žaislą, imti jo asmeninius daiktus ir kt.

Parūpinti tokių pačių žaislų po kelis, kad keli vaikai galėtų vienu metu žaisti.

Žaisti ryto rato žaidimus („Nykštuko batukai“, „Mano batai buvo du“, „Pasakyk, kuo tu vardu“, „Siūlų kamuolys“), imituoti judesiais pasisveikinimo daineles „Labas rytas suraitytas“, „Šviečia saulytė“. Sekti pasakas apie draugiškumą: „Trys paršiukai“, „Coliukė“, „Burtai“, „Saulė ir Mėnulis“.

Pakomentuoti draugiškus vaikų veiksmus ir jausmus, pritarti ketinimui žaisti kartu, padėti įsitraukti į bendro žaidimo epizodus. Skatinti vaikus žaisti kartu, greta. Sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito. Užtikrinti vaiko saugumą. Paskatinti vaiką išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Atsiliepti į vaikų pagalbos prašymus.

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO SANTYKIŲ SU BENDRAAMŽIAIS UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą, pasiskirsto vaidmenimis). Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba nei jis kalbančio vaiko sumanymus. Tariaisi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.

Gali turėti vieną ar kelis nepastovius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko. Palaipsniui stengiasi palaikyti ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.

Palaipsniui sėkmingai įsilieja į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas.

Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. Taikiai diskutuoja su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Organizuoti žaidimus kuriuose vaikai atliktų veiksmus, užduotis paeiliui arba keli vienu metu: Pasinaudojant ant grupės sienos kabančia ūgio matuokle, pamatuoti savo ar draugo ūgį, jį pažymėti simboliu, aiškintis, kuris aukštesnis ar žemesnis. Ieškoti skirtumų – įsidėmėti, kas skiria berniukus ir mergaites. Žaidimai su Bitutėmis Robotais (vaikai turi išlaukti, kada kitas atliks užduotis), estafetės, stalo žaidimai su kauliukais, „Mažųjų Alias“.

Atsižvelgti į vaikų norus, jausmus, gebėjimus ir sukurti žaidimo vietas, kuriuose vaikai žaistų vienas greta kito, žaistų drauge, skirti tam pakankamai laiko. Skatinti ir palaikyti vaikų draugystes.

Susitarti dėl žaidimo taisyklių, jų laikytis (pvz., palaukti savo eilės, paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaidimo, vaidmens) naudojant smėlio laikrodį, varpelį, žodinius susitarimus.

Padėti vaikui ieškoti išeičių konfliktinėje situacijoje (pratimai: „Nuodingos mintys – šviesios mintys“, „Vėžliuko šarvai“, „Taikos kilimas“, „Tinginių karalystė“), atkreipiant vaiko dėmesį į jo veiksmų pasekmes kitam, paklausti kaip jis jaučiasi, atsiprašyti, apkabinti, aiškintis kodėl taip nutiko.

Žaisti žaidimus („Stebuklinga karūna“- vaikas užsidėjęs karūną tampa visų mylimas, jam skiriami komplimentai, giriami jo gebėjimai, dovanojamos dovanėlės ir kt.), „Surištos rankos – sumani galva“), skatinančius elgtis atsakingai, pagarbiai su vaikais, padėti draugui, užjausti, dalintis, kalbėti gražius, mandagumo žodelius. Siužetiniai žaidimai.

Pasiūlyti veiklų, kuriuose grupelė vaikų siektų vieno bendro tikslo, mokytus bendradarbiauti, pvz., sukonstruoti garažą draugo mašinėlėms (konstruktoriai Lego, Korbo, Playstix); dėlionių diena – dėlioti grupėje esančias dėliones, taip įsitikinant, kad visos detalės vietoje; lauke-vaikų grupelės turi užduotis-rinkti lapus, akmenėlius, kankorėžius ir t.t., vėliau iš surinktos gamtinės medžiagos dėlioti mandalą ar mozaiką; iš plastikinių pėdučių, rankyčių, rodyklių sukurti labirintą.

Atkreipti vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. Paskatinti vaikus aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su vaikais kurti taisykles, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis

Dalyvauti „Veiksmo savaitėje be patyčių“, švęsti Draugo dieną, Vaikų gynimo dieną, gimtadienius. Kurti draugystės plakatus, draugų portretus, knygas, pasakas. Skatinti dovanoti vienas kitam savo gamybos darbelių. Pažiūrėti ir aptarti mokomąjį filmuką „Kaip atpažinti patyčias?“.

Pasiūlyti veiklų, kuriuose reikėtų ką nors daryti drauge, naudoti projektinį metodą (atlikdama užduotį komanda tariasi ir siekia bendro tikslo).

Svečiuotis kitose grupėse, priimti svečius pas save grupėje.

Dalyvauti šventėse, spektakliuose, varžybose.

Pokalbiai, diskusijos, Minčių lietus, Minčių žemėlapiai apie draugus, draugystę, toleranciją.

Ugdymo priemonės:

Knygos, dėlionės: „Metų laikai“, „Skanaus“, magnetinė dėlionė „Žmogaus kūnas“; stalo žaidimai „Grybukai“, „Frepų“, „Mano diena“, „Mažųjų Alias“, „Kėdutės“; konstruktoriai „Lego“, „Korbo“, „Mini Wafle“, „Playstix“; nuotaikų kortelės ir segtukai, vaikų nuotraukos ir vardų kortelės, priemonės siužetiniams žaidimas, atributika gimtadieniams, drabužiai persirenginėjimui; plakatai „Vaikų elgesio taisyklės“, „Kaip susitaikome?“, „Aš galiu padėti“.

Rekomenduojami šaltiniai:

J. Nekrošius. Gero elgesio abėcėlė. Mūsų knyga, 2007.

M. Winterhoff. Kodėl mūsų vaikai virsta tironais. Vilnius, 2011

A. Abile-Gol. O ką veiksime šiandien? Baltos lankos, 2008.

J. Bortkevičienė. Atsakinga tėvystė. Obuolys, 2017.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. ŠAC, V., 2004

E. Kuraitė-Žičkė Vaikų konfliktai darželyje- kaip juos spręsti.

Internetinė prieiga: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/vaiku-konfliktai-darzelyje-kaip-juos-spresti/16884>

R. Sabaliauskienė. Tinkamo vaikų elgesio skatinimo būdai.

Internetinė prieiga: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/biblioteka/vaiku-ugdymas/tinkamo-vaiku-elgesio-skatinimo-budai/757>

E. Kurienė. Kaip padėti vaikui, kai jis pyksta. Internetinė prieiga:

<http://www.pozityvitevyste.lt/lt/rekomenduojame-paskaityti/117-kaip-padeti-vaikui-kai-jis-pyksta>

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA SAKYTINĖ KALBA

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.

Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiaisiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO SAKY TINĖS KALBOS UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Noriai dalyvauja pokalbiuose. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Pradedą mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. 3–4 žodžių sakiniiais kalba ir pasakoja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus, sako „ačiū“, „prašau“, derina žodžių giminę, skaičių, linksnį. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi vaikams skirtomis laidomis, animaciniais filmais, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja, užbaigia žinomas pasakas, eilėraštkus. Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinių, naujų žodžių.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Kalbėtis su vaiku taisyklingai tariant garsus ir žodžius. Kalbėjimą su vaiku nuolat įvairinti naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką.

Kasdien grupės aplinką papildyti naujais daiktai, žaislais, juos vaikui nuolat įvardijant. Žaidinti, juokinti, kykuoti vaiką, sakant trumpus eilėraštkus, pvz., „Virė virė košė“, „Aš esu Margiukas“. Žaisti žaidimus: „Kas pasislėpė?“, „Ko neliko?“, „Kur pasislėpė?“ ir kt.

Pastebėti, kuo vaikas domisi, į ką žiūri, ką rodo, ko klausia, ką bando pasakyti, išreikšti. Paskatinti vaiką kalbėti jam padedant pasakyti žodžius. Skatinti vaiko klausinėjimą. Įvairiose bendravimo situacijose nuolat klausinėti vaiką apie jį patį, apie tai, ką jis veikia, ko nori, ką mėgsta, skatinti apie tai pasakoti.

Taisyklingai įvardyti kūno dalis, aplinkoje esančius daiktus ir žaislus. Skatinti vaiko klausinėjimą. Kalbant su vaiku sudaryti ryšį tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio. Kasdien raiškiai deklamuoti, pasakoti trumpus tekstus „Virus viru košė“, „Košė Malošė“, „Mylu Mylu“, „Aš daržely pats mažiausias“, „Aaa pupa“. Skatinti vaiką kartoti dainelių, eilėraštkų, žaidimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba, ritmiškai žygiuojant. Skatinti užbaigti žinomų pasakų, eilėraštkų frazes.

Žaisti su vaiku žaidimus, kurių metu vaikui reikėtų šokinėti, pliaukšėti delnais, šokti: „Lipa lipa voras“, „Atsitūpk, atsistok“, rateliai „Du gaideliai“, „Katė ir pelė“, „Ilipam-išlipam“, „Bėgu bėgu aš“.

Skaityti ir pasakoti vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi.

Išraiškiai skaityti su vaikais kūrinius (pasakėles, apsakymėlius, pasakas be galo, eilėraštkus ir kt.) – garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, perteikiant teksto emocijas. Jie papildo vaikų žinias apie aplinką, plečia žodyną, pratina išgyventi dėl personažų, emociinga intonacija perteikia džiaugsmą, susižavėjimą pvz., „Voverė ir vilkas“, „Kur kas perkama“, „Ropė“, „Pirštinė“, eilėraščiai: „Pelytė“, „Sraigė“, „Boružė“, „Saulė“.

Naudoti knygeles su daugybe įvairiausiomis temomis nupieštų paveikslėlių, korteles su nupieštais siužetais, padėti vaikui pasakoti, turtinti žodyną, raiškiai kalbėti. Klausiti, ką veikia paveiksluko veikėjai, kuo jie apsirengę, kokie augalai ar gyvūnai pavaizduoti.

Kalbinėmis užduotimis keliant klausimus: „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“ skatinti vaiką nusakyti aplinkos reiškinų savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink vaiką. Kalbant skatinti vaiką vartoti mandagumo žodelius.

Skatinti vaiką mankštinti veiduko ir burnytės raumenis. Pramanyti žaidimų liežuviui ir lūpoms: iškišti siaurą arba platų liežuvį, iškištą įvairiai judinti, apsilaižyti; suspausti lūpas, parodyti sukąstus dantukus, daryti grimasas. Parodyti pavyzdį ir paprašyti pakartoti (pvz., pakelti antakius, juos suraukti, paprunkšti kaip arkliukas, iškišti liežuvį, aplaižyti lūpas, sakyti kaip asiliukas „Y-a“), garsų/kalbos mokytis su muzika.

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO SAKY TINĖS KALBOS UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinų literatūrine kalba, tarmiškai. Pradeda išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Klausosi įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), klausosi ir gyvai, ir įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą.

Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbos etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė, apie tai, ką žino, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Natūraliai kitiems kalbėdamas žiūri į akis. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Klausinėja apie tai, ką girdėjo, matė, sugalvojo, jautė. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku.

Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.

Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Kalbėtis su vaiku taisyklingai tariant garsus ir žodžius.

Naudoti knygeles su daugybe įvairiausiomis temomis nupieštų paveikslėlių, korteles su nupieštais siužetais, skatinti pasakoti, padėti vaikui pasakoti: klausti, ką veikia paveiksluko veikėjai, kuo jie apsirengę, kokie augalai ar gyvūnai pavaizduoti. Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų bruožus.

Domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius prasidedančius ta pačia raide, juos įvardija.

Turtinti vaiko kalbos žodyną naujais žodžiais skaitant įvairių žanrų tekstus (pvz., skelbimus, žurnalus, enciklopedijas, tarmiškus tekstus).

Kasdien raiškiai deklamuoti, pasakoti trumpus tekstukus. Skatinti vaiką kartoti dainelių, eilėraščių, žaidinimų, pasakų be galo, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba.

Motyvuoti vaiką kalbėti apie save, šeimos narius, savo norus, rūpesčius, išgyvenimus.

Skatinant apibūdinti aplinkos daiktų, reiškinių savybes, kelti klausimus: „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“. Pasirenkamas daiktas apie kurį vaikas nori pasakoti ir kuria vaizdų pasakojimą.

Skatinti taisyklingą kalbėjimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius (pasakų įrašai „Pasakų Lietuva“, „Pasakų rinkinys - Gražiausios pasakos apie gyvūnus“, „Pasakojimai apie draugystę ir išmintį“, „Mamulės Mū pasakėlės“), TV diktorių įrašai, orų prognozės, pedagogo kalbėjimo pavyzdys).

Skaityti ir pasakoti vaikams keičiant balsą, tyliai, lėtai, perteikiant teksto emocijas apie gyvūnus, augalus, žinomus herojus, siejant visa tai su vaiko gyvenimiška patirtimi.

Žaisti kalbinius žaidimus, siekiant įtvirtinti įgūdį išgirsti pirmą, paskutinį žodžio garsą ir įvardinti jį. Pvz., „Kai išgirsi reikiamą garsą, suplok“, „Ženk žingsnį“. Skaitant greitakalbes, vaikai turi išskirti dažniausiai kartojamą garsą, mėginti greitakalbes pakartoti. Sugalvoti naujų žodžių iš atpažinto garso. Žaisti žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant.

Žaisti įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus (pvz., „kur – mur, mė –bė, zė – žė“ ir kt.); žaisti klausimų – atsakymų rimavimo reikalaujančius žaidimus (pvz., „Kas ten triuška? Tindiriuška.“).

Skatinti vaikus kurti, fantazuoti, naudoti išgalvotus žodžius, kalbą.

Sukurti kuo daugiau bendravimo situacijų, kurios inicijuotų vaikų pokalbius, padėtų rasti sprendimo būdus. Kalbėtis su draugu žaisliniu telefonu. Žaisti siužetinius žaidimus, vaizduojant žurnalistus, televizijos pranešėjus.

Žiūrėti animacinius ir mokomuosius filmukus („Grybukas Stogiukas“, „Katinas Leopoldas“, „Kakė Makė mokosi gražaus bendravimo“, „Gustavo enciklopedija“), siekiant išsiaiškinti jų prasmę, ko jie moko - klausti, komentuoti problemos sprendimą – ar teisingai nusprendė herojai, ar gerai, kad taip padarė, ir pan.

Skatinti ieškoti žinomų raidžių aplinkoje (einant į darželį ar iš jo namo, žygyje, išvykose, poilsiaujant gamtoje ir t. t.).

Skatinti vaiką kalbėti, pasakoti apie savo piešinį, statinį ir kt. Būti dėmesingu pasakojimo klausytoju.

Palaikyti kiekvieno vaiko kalbėjimą, rodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus. Skatinti vaiką kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį.

Inicijuoti eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimą, pvz., kitaip sugalvoti pasakos pradžią ar pabaigą, atvirkštinę pasaką.

Atkreipti vaiko dėmesį į kita kalba kalbančius aplinkinius. Supažindinti vaikus ir su kitų tautų kalbomis (paprašyti pakalbėti namuose kita kalba kalbančių vaikų, paklausti įvairių užsienio kalbų žodžių per Google vertėjo garsinę programą, advento laikotarpiu skaitomi laišakai - 24 dienų "kelionė" po pasaulio šalis su nykštuku iš tos šalies, kaip švenčiamos Kalėdos svetur; kviesti kitataučius tėvus, pokalbiams apie jų papročius, prašyti užrašyti kita kalba mandagumo žodelius ar grupės susitarimą).

Pasakoti vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą.

Naudoti vaiko kalbą įrašančias priemones, interaktyviąją lentą.

Bendradarbiauti su logopedu.

Ugdymo priemonės:

Paveikslėliai, knygelės, enciklopedijos, mikrofonas, dėlionės: „Abėcėlė“, „Abėcėlė-gyvūnai“, „Medžiai“, „Naminiai gyvūnai“, „Afrikos gyvūnai“, „Vaisiai ir Daržovės“, „Spalvos“, „Metų laikai“; stalo žaidimai: „Mano darbai“, „Pavojingi daiktai“, „Katė maiše“, „Kas kam tinka?“, „Metų juosta“, „Mano diena“; raidynas, raidžių kortelės, siužetiniai, serijiniai paveikslėliai, nusakantys veiksmo, proceso seką, pvz., „Kas ne taip?“, „Iš kokios aš pasakos?“; siužetiniai žaislai, lėlių teatro lėlės, pirštukinės lėlės, širmos, rūbai, skraistės ir kt., skirti persirenginėjimui, muzikos įrašai, žaislai, konstruktoriai, magnetinė lenta, FREPY žaismingos kalbos priemonė, vaikų nuotraukos, nuotraukų albumai, vaikų vardų kortelės; IKT priemonės: kompiuteris, interaktyvi lenta, planšetės, knygos su garsais, interaktyvios knygos, šviesos stalas, sensorinės raidės.

Rekomenduojami šaltiniai:

R. Dzin. Peliūnės vasara. Interaktyvi knyga. Nieko rimto, 2017.

S. Paltanavičius. Gamtos metų ratas. Nieko rimto, Vilnius, 2017.

I. Barzdonytė-Morkevičienė. Kalbos ugdymas. Šviesa, 2009.

Pasakų Lietuva. Internetinė prieiga: <http://www.pasakulietuva.lt/lietuviskos-pasakos-pradzia/pasaku-lietuva-39-40-psl-kaip-senelis-sveciavosi-pas-menuli-veja-ir-salti/>

Lengvesnė kelionė su vaikais – klausant pasakų ir žaidžiant. Internetinė prieiga:

<https://lafamilia.lt/laisvalaikis/lengvesnes-keliones-su-vaikais-klausant-pasaku-ir-zaidziant/>

Liežuvio pasaka- mankšta. Internetinė prieiga: <https://www.youtube.com/watch?v=HD74XUG6RIg>

Pasakos. Internetinė prieiga: <https://www2.lrt.lt/vaikams/ikimokyklinukams/2-pasakos>

RAŠY TINĖ KALBA

Vertyb inė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO RAŠY TINĖS KALBOS RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius. Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape. Įvairiomis rašymo priemonėmis keverzoja vertikalias ir horizontalias keverzones. Piešia pagaliuku, pirštais ant smėlio, šviesos stalo, spalvina, lipdo gamtoje ieško panašių simbolių, daiktų.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Sukurti vaikui knygų aplinką, kad jis galėtų pačiais įvairiausiais būdais pažinti knygutes. Skaityti vaikui kelis kartus per dieną, trumpus tekstukus. Skaityti taisyklingai.

Skirtingai perteikti atskirų personažų kalbą.

Skatinti vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį.

Praturtinti grupės aplinką raidėmis, užrašais ant baldų su jų pavadinimais; užrašais ir simboliniais paveikslėliais ant žaislų lentynų. Nuolat atkreipti vaikų dėmesį į jų artimoje aplinkoje esančius simbolius: paveikslėlius, raides, skaičius ir kt.

Papildyti vaiko rašytinę aplinką. Parūpinti vaiko rašinėjimams, keverzonėms, jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių (didelių ir mažų rašymo lentelių, popieriaus, ryškių markerių, pieštukų, kreidelių). Skatinti vaiko piešimą, rašinėimą ant popieriaus, smėlio, sniego, piešimo lentos, siūlyti jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių. Pozityviai vertinti vaiko darbą. Džiaugtis jo pasiekimais. Nuolat skatinti piešimu reikšti savo mintis. Sudaryti situacijas, kuriose vaikas galėtų matyti, kaip rašote. Užrašyti vaiko pasakojimus, ant piešinėlių jo vardą.

Skatinti pažinti vaiko vardo, mamos, tėčio pirmąją raidę-simbolį.

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO RAŠYTINĖS KALBOS RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaityto“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Atpažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.

Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu) kompiuteriu, interaktyvioje lentoje ir kt. Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje. Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. Iliustruoja pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotus raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniiais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdami savo vardo raidėmis. Kompiuteriu spausdina savo vardą, trumpus žodelius. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Grupėje kurti kuo įvairesnę knygų, raidžių aplinką. Skaityti tekstus, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. Raidėms sugalvoti smagius pavadinimus: A – stogelis, H – kopėtėlės, sudarant žodinius vaizdinius. Skatinti vaiką apie raides, jų charakterį kurti istorijas, pasakas. Kūno pagalba kurti raides, jų junginius.

Skatinti vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu, suteikiant jam informacijos apie skaitymą. Skaityti kelis kartus per dieną, skirtingai perteikti atskirų personažų kalbą.

Kalbėti su vaiku apie knygų iliustracijas, kad jis susietų vaizdą su konkrečiu daiktu.

Skatinti vaiko piešimą, rašinėimą.

Nuolat skatinama piešimu reikšti savo mintis. Užrašyti vaiko pasakojimus, ant piešinėlių jo vardą.

Sudaryti situacijas, kuriose vaikas galėtų matyti, kaip rašoma. Vaikui užduoti klausimus apie tai, ką „perskaitė.“ Atsakymus užrašyti ir jam paskaityti. Vaiko „perskaitytą“ tekstą pasiūlyti iliustruoti.

Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan.

Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais.

Papildyti vaiko rašytinę aplinką. Parūpinti vaiko rašinėjimams popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių (pieštukų, tušinukų, markerių, flomasterių, kreidelių, kreidos, anglies). Lankstyti kartu su vaikais raides iš popieriaus.

Skatinti keverzonėmis, kopijuojant užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais.

Skatinti vaikus kurti rankų darbo knygeles su paslaptintomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt. Padėti pajusti vaikams ryšį tarp vaizdo ir žodžio „skaitant“ iliustracijas. Skatinti

vaiką sugalvoti rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstukus. Skatinti kurti reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus, dienotvarkę ir pan.

Skatinti vaiką savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduoti Minčių žemėlapiuose.

Skatinti vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygoje, bukletuose, skrajutėse, žurnaluose, laikraščiuose, iškabose. Skatinti rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu.

Iš raidžių kortelių dėlioti vardą, kopijuoti užrašus, sensorines raides dėlioti ant šviesos lentos.

Organizuoti vaiko vardo raidžių dieną. Skaitant knygeles, atkreipti vaiko dėmesį į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygoje.

Raides formuoti iš konstruktorių, kaladėlių, plastilino, popieriaus, vielutės, šakelių, akmenėlių, kaštonų. Verti vardo, pavardės raidžių karolius. Ieškoti aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės.

Sudaryti sąlygas vaikui atlikti rašymo užduotis smėlyje, kreidele ant šaligatvio ir pan.

Pasiūlyti vaikams atskiras raides, žodžius, simbolius ar šiaip įdomią informaciją perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu, ant lentos.

Organizuoti edukacinę ekskursiją į miestelio biblioteką.

Ugdymo priemonės:

Įvairios knygos, žurnalai, reklaminiai lankstinukai, žemėlapiai, albumai; raidžių kortelės, vardu kortelės, rankos lavinimui užduotys, „Apvedžiok“, „Labirintai“, „Nuo taškelio prie taškelio“ ir kt., pagaliukai, teptukai, plunksnos, įvairiausios rašymo priemonės, kreidos; vielutės, gamtinė medžiaga. IKT priemonės; kompiuteris, interaktyvi lenta, „Bitutės robotai“ su priedais (plakatais), mokomosios programėlės „Frep“, „Žiburėlis“, „Varliukai“, šviesos stalas, šviesos lenta, planšetės, sensorinės raidės, interaktyvios knygos.

Rekomenduojami šaltiniai:

Antroji kalba ankstyvajame amžiuje. 2014.

S. Paltanavičius. Gamtos metų ratas. Nieko rimto, Vilnius, 2017.

A. Kisielienė. Labas, raide. 1 knyga. Tyto Albo, Vilnius, 2011.

A. Kisielienė, R. Virketienė. Labas, raide. 2 knyga. Tyto Albo, Vilnius, 2011.

I. Barzdonytė-Morkevičienė. Kalbos ugdymas. Šviesa, 2009.

Mano pirmosios raidės. Presvika, 2020.

Žaismingos kalbos terapijos priemonės. Internetinė prieiga: http://www.frep.eu/part_lt.html

ABĖCĖLĖ - animuota lietuviška abėcėlė. Internetinė prieiga:

<https://www.youtube.com/watch?v=PFlzQU0GgMY&list=PLgmJf3Cm4gQeGaSe4XTitNIpAbCdM-eW1>

A. Mičelienė, K. Zelbienė. Grafinių simbolių raiškos idėjos. Vaikų rašytinės kalbos ugdymo etapai. Internetinė

prieiga: <http://www.svietimonaujienos.lt/grafiniu-simboliu-raiskos-idejos-vaiku-rasytines-kalbos-ugdymo-etapai/>

Doc. dr. Zita Nauckūnaitė. Rekomendacinė integruota lituanistinio švietimo programa. Internetinė prieiga:

https://www.smm.lt/uploads/documents/Seminarai/4%20Z_Nauck%C5%ABnait%C4%97.pdf

R. Nemanienė. Pasaka kaip vienas iš efektyvių kalbėjimo ir kalbos ugdymo būdų ikimokykliniame amžiuje. Internetinė prieiga: <https://lvjc.lt/media/files/PASAKA2016-1.pdf>

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

APLINKOS PAŽINIMAS

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO APLINKOS PAŽINIMO RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.

Skiria atskirus gamtos reiškinius. Pasako metų laikus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (lyja, sninga, šviečia saulė, pučia vėjas).

Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Džiaugiasi pamatę savo pažįstamą aplinką (darželį, namą, kuriame gyvena). Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pasako gyvenvietės ar gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir/ar pavardę. Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (mano namas, poliklinika, parduotuvė ir pan.).

Vardija šeimos narius, pasako savo vardą ir pavardę, parodo ir pasako, kiek jam metų.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Rodyti kiekvienam vaikui, kad juo rūpinamasi, bendrauti su kiekvienu vaiko artimaisiais.

Mokyti savo kūno dalių pavadinimų, aptarti jų paskirtį ir priežiūrą. Žaidimas „Mano kūno dalys“

Sudaryti sąlygas žaisti su smėliu, vandeniu, kita gamtine medžiaga, tyrinėti gyvą ir negyvą gamtinę aplinką. Sudaryti sąlygas apžiūrinėti pažįstamos aplinkos nuotraukas, padarytas įvairiais metų laikais. Stebėti su vaikais įvairius gamtos reiškinius.

Skatinti vaikus išbandyti daiktus kaip įrankius, juos pavadinti. Parodyti, kaip tai daryti, įvardyti, kas daroma, taip mokant pavadinti veiksmą.

Skatinti kalbėti. Padėti vaikams, tačiau netrukdyti išsakyti savo nuomonės. Skatinti vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti, apie tai, ką gyvūnėlis ėda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan. Pvz., Projektas „Sėju sėklytę mažą“ (į permatomus vazonėlius sėjamos sėklytės, prižiūrima ir stebima kaip auga).

Skatinti stebėti dienos orus, metų laiką ir tuo metu vykstančius gamtos pokyčius. Pavaizduoti tai piešiniu, vaidinimu, dainele, surasti paveikslukus knygoje ir kt.

Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant.

Švęsti tradicinės šventės.

Pripažinti, kad viskas, kas vyksta, gali būti naudinga žaidimui ir mokymuisi.

Skatinti manipuluoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atvirkščiai (padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą).

Sudaryti galimybes surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais, žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą, t. y., grupuoti paprastus daiktus ar padėti juos į jų vietą. Eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga. Siūlyti žaidimų su vandeniu. Vaikai jį gali pilstyti, sverti, semti, laistyti (prižiūrimi suaugusiųjų).

Lauke nestipriai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai aprengus vaikus leisti braidyti po balas.

Skatinti klausti, domėtis, į klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrinėti.

Veiklą organizuoti ir patalpose, ir lauke. Skatinti vaikus savarankiškai, be suaugusiųjų pagalbos, statyti smėlio, sniego pilis ir kitus statinius, jų dekoravimui naudoti gamtos dovanas (kankorėžius, smilgas, kaštonus, medžių žievę, žiedus ir pan.), piešti, tapyti, žaisti. Pvz., „Aš – mažasis kūrėjas“ (išbandyti įvairius išraiškos būdus, įvairias technikas, priemones, medžiagas, skirtas piešti, lipdyti, štampuoti, konstruoti).

Skatinti išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams (žaisti, vaidinimui kurti, dekoracijoms puošti), kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus.

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO APLINKOS PAŽINIMO RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas.

Moka papasakoti apie savo kaimą ar gyvenvietę, artimiausią miestą. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gyvenvietės ar miesto objektus. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą.

Gali savarankiškai nueiti į darželio muzikos-sporto salę, metodinį kabinetą, logopedo kabinetą ir pan.

Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.

Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus.

Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako jų vartojimo būdus.

Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.

Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą.

Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos.

Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė.

Papasakoja apie tradicines šventes.

Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmogui ir augalų vartojimą maistui.

Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą, pažįsta medžius augančius darželio teritorijoje ir gyvenvietėje.

Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus.

Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir formuojasi atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Rodyti kiekvienam vaikui, kad juo rūpinamasi, bendrauti su kiekvieno vaiko artimaisiais.

Sudaryti sąlygas žaisti, eksperimentuoti su smėliu, vandeniu, kita gamtine medžiaga, tyrinėti gyvą ir negyvą gamtinę aplinką.

Pratinti vaikus domėtis aplinka ne tik per pasakas, bet ir per mokslinę literatūrą, skaitinėti (vartyti) gamtos žurnalus („Lututė“, „National geographic KIDS“ ir kt.), fotoalbumus, gamtos enciklopedijas, kalba apie tai, ką juose pamatė.

Skatinti stebėti dienos orus, metų laikus ir gamtos reiškinius ir pokyčius, kurie tuo metu vyksta bei pavaizduoti juos piešiniu, vaidinimu, surasti paveikslėliuose knygoje, internetinėje erdvėje. Naudoti ugdymo priemones „Metų laikai“, „Oro kalendorius“, padedančias vaikams suprasti skirtumus.

Skatinti vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti.

Atlikti su vaikais nesudėtingus bandymus: daiginti sėklas įvairiomis sąlygomis, tirpinti medžiagas, tyrinėti gaublį, žemėlapius ir pan. Pvz., eksperimentai su vandeniu „Lavos Lempa“, „skęsta- neskęsta“, Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant.

Vykdyti eksperimentus: „Kaip vanduo draugauja su kitomis medžiagomis?“. Susipažinti su vandens savybėmis, sužinoti, kaip vanduo reaguoja sumaišytas su aliejumi (eksperimentas „Lavos lempa“), maistiniai dažais, ar tirpsta vandenyje druska (eksperimentas „Druskos kristalų auginimas“) bei cukrus, kaip spalvos pasklinda šaltame ir šiltame vandenyje, kokiomis optikos savybėmis pasižymi vanduo (eksperimentas „Kaip pasikeičia rodyklės kryptis?“), kokios medžiagos geriausiai sugeria vandenį (eksperimentas „Kaip veikia sauskelnės?“). Įvairių veiklų metu ne tik suteikti vaikams naujų žinių apie vandens savybes, bet ir lavinti rankos judesius, smulkiąją motoriką (kaip įpilti vandenį, kaip lašinti dažus pipete ir pan.). Dar vienas iš metodų domėtis supančiu pasauliu, tai vizualizacija. Žiūrėti filmukus apie ugnikalnius, audras, liūtis, pūgas ir įvairių objektų žiūrėjimas su aktyviais 3D akiniais, kurių sukuriamas įspūdis įtraukia, nepalieka nė vieno abejingo.

Inžinerijos savaitė (konstruoja statinius iš paprastų ir magnetinių kaladėlių, konstruoja LAQ konstruktoriais kartu su pradinukais išbando veiklas su Lego robotukais ir kt.

Lauke nesmarkiai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai aprenkus vaikus leisti braidyti po balas, taškyti vandenį, semti jį kibirėliais. Žaisti „Kiemo detektyvą“ – rasti paveikslėlyje pavaizduotus objektus kieme (vaikai ieško kieme medžių, šakų, gėlių ir kt., po to grupėje sutapatina paveikslėliuose pavaizduotus augalus, šakas ir t.t.);

Veiklą organizuoti ir patalpose, ir lauke. Skatinti vaikus savarankiškai, be suaugusiųjų pagalbos, statyti smėlio, sniego pilis ir kitus statinius, jų dekoravimui naudoti gamtos dovanas (kankorėžius, smilgas, kaštonus, medžių žievę, žiedus ir pan.), piešti, tapyti, žaisti.

Skatinti išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams (žaisti, vaidinimui kurti, dekoracijoms puošti), kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus.

Organizuoti vaikų išvykas į gamtą (gyvūnai, augalai, grybai, jų požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir jų istorija), tėvų darbovietes (profesijos), skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Įdomybes fiksuoti fotoaparatu.

Tyrinėti artimiausią gyvenamąją aplinką, organizuoti vaikams žygius, edukacines – pažintines išvykas po Mickūnų gyvenvietę, aplankant vietinės reikšmės objektus (bažnyčia, piliakalnis), paminklus (karių kapai), susipažinti su krašto gamtovaizdžiu. Mokyti kurti grupės, darželio, gyvenvietės žemėlapius („Mano gyvenvietės žemėlapis“, „Kelias į namus“, „Rask paslėptą lobį“, „Įdomūs gamtos objektai“). Svarbias akimirkas fiksuoti fotoaparatu.

Siūlyti vartyti, skaitinėti mokslinę literatūrą, žurnalus, fotoalbumus, enciklopedijas apie gamtą, kalbėtis apie tai, ką juose pamatė.

Vaikams suteikti progą išbandyti techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą (ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės). Skatinti eksperimentuoti su daiktais, mokyti suprasti jų veikimo būdą, požymius.

Skatinti vaikus domėtis šalies, šeimos, darželio šventėmis, tradicijomis ir apie jas kalbėti. „Mano gimtinė – Lietuva“ (susipažįsta ir tyrinėja Lietuvos žemėlapi, kuria knygą „Mano Vilnius“; piešia grupės simbolius ir spalvina Lietuvos vėliavos spalvomis; viktorina apie Lietuvą; trispalvės žėlė gamyba); pagal galimybes supažindinti vaikus su senoviniais rakandais, leisti juos išbandyti, lyginti juos su dabartine technika.

Švęsti tradicines (šeimos šventė, žibintų vakaronė ir kt.), valstybines (Vasario 16-oji, Kovo 11-oji) šventes. Šventiškai sutinkam Saulės dieną (05.03), Žemės dieną (03.20), Vandens dieną (03.22).

Rengti grupės, įstaigos aplinkosauginius švietimo projektus. Į projekto veiklų įgyvendinimą įtraukti visą darželio bendruomenę.

Vykdyti projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams (pvz., stebėti augalo augimą). Mokyti vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan.

Rūšiuoti atliekas. Supažindinti su atliekų panaudojimo galimybėmis ir siūlyti daryti įvairius darbelius iš jų. Skatinti vaikus kūrybingai išplėtoti jų pačių sumanymą.

Skatinti vaikus naudoti žaidimams priemones programavimo gebėjimų ugdymuisi: edukacinius robotus Blue-bot, Bee-bot su priedais, plakatais, mokyti vaikus jais savarankiškai naudotis. Sudaryti sąlygas informatinio mąstymo ugdymui(si), naudojant inovatyvius konstruktorius (vaikai konstruoja pagal schemas, piešinius, nuotraukas. Patys sudaro ir žino konstravimo seką).

Siūlyti stalo žaidimus, dėliones.

Nuolat atkreipti dėmesį į visus žmogaus pojūčius. Mokyti pastebėti, įsiklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti. „Skonis ir kvapas“ (ragauti cukrų, druską, medų, citriną, uostyti, ragauti, spėti, ką suvalgė, įvardinti, kokį skonį jaučia burnoje (saldų, sūrų, rūgštų).

„Kiekvienam sava pastogė“ (gyvūnų namų įvairovė, skirtumai ir panašumai).

„Kas kur gyvena?“ (supažindinti su įvairiais žmonių ir gyvūnų gyvenamaisiais būstais).

„Mano namai namučiai“ (namų erdvės, būdingi baldai ir prietaisai, adresas, žemėlapijo kūrimas).

„Mus supanti erdvė“ (dangaus kūnai, jiems būdingi bruožai); Pasaka „Saulė ir Mėnulis“

Ugdymo priemonės:

Plakatai („Pažinkime augalus“, „Pažinkime gyvūnus“, „Pažinkime medžius“, „Aukime sveiki ir saugūs“, „Sveiko maisto piramidė“), stalo žaidimai, dėlionės: „Metų ratas“, „Metų laikai“, „Skaičiai-Afrikos gyvūnai“, „Vandens gyvūnai“, „Vaisiai ir daržovės“, „Abėcėlė-gyvūnai“, „Profesijos“, „Medžiai“; vaikų enciklopedijos, knygos, albumai apie gamtą, mokomieji filmukai („Lietuva žemėlapiuose“, „Lietuvos augalai“, „Lietuvos kaimynės ir kitos šalys“, „Šventės ir valstybės simboliai“, „Užgavėnės ir Velykos“ ir kt.).

Svarstyklės, didinamieji stiklai, gamtos ir aplinkos tyrinėjimų rinkinys, žaidimas LOGICO PRIMO, edukacinės sienelės „Bičių korys“, IKT priemonės: šviesos stalas šviesos lenta, „Bitutės robotai“.

Rekomenduojami šaltiniai:

S. Paltanavičius. Gamtos metų ratas. Nieko rimto, Vilnius, 2017.

S. Paltanavičius. Eime į gamtą. Alma littera, 2016.

R. Kazlauskas, D. Kazlauskienė. Lietuvos gamta. Alma littera, 1997.
Eksperimentuok. Oras ir vanduo. Nieko rimto, Vilnius, 2017.
Kakės Makės enciklopedija. Alma littera, 2017.
A. Meškauskaitė. Interviu su daiktais. Nieko rimto, 2018.
J. Farndon, R. Beattie. Ką turėtume žinoti. Nieko rimto, Vilnius, 2015.
A. Landsbergienė. Ruduo. Alma littera, 2018.
A. Landsbergienė. Žiema. Alma littera, 2018.
A. Landsbergienė. Pavasaris. Alma littera, 2018.
Kalendorius .Mokomasis filmukas. Internetinė prieiga:
<https://www.youtube.com/watch?v=rcGxOabHVr8>

SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs pasauliui pažinti naudoti skaičiavimą ir matavimą.

Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palygti daiktų grupes pagal kiekį, vartoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedama suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO SKAIČIAVIMO IR MATAVIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Skiria žodžius „mažai“ („vienas“, „du“) ir „daug“. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Pradedama skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad pridėjus daiktus po vieną, jų skaičius grupėje didėja, o paėmus po vieną – mažėja. Pradedama vartoti kelintinius skaitvardžius „pirmas“, „antras“.

Tapatina daiktus pagal formą, dydį, spalvą. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Parodo, kurie du iš 4–5 paveiksliukų yra tokie patys. Dviejuose paveiksliukuose randa 3–4 slypinčius skirtumus. Visai bandydamas suranda reikiamą dėlionės detalę. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnė, o apačioje – mažesnė kaladėlė, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: „didelis – mažas“, „ilgas – trumpas“, „sunkus – lengvas“, „storas – plonas“, „toks pat“, „ne toks“, „kitoks“, „vienodi – skirtingi“ ir pan. Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Panašius ir labai skirtingus daiktus lygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: „didesnis – mažesnis“, „ilgesnis – trumpesnis“, „storesnis – plonesnis“, „aukštesnis – žemesnis“ ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. Pradedama skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: „pirmyn–atgal“, „kairėn – dešinėn“, „aukštyn – žemyn“. Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Mokyti pasakyti, kiek apytikriai yra daiktų („daug“, „mažai“), vėliau pridėti sąvokas „mažiau“, „daugiau“ ir pan. „Išmatuok“ (matuojamos popieriaus skiautės. Kuri ilgesnė, o kuri trumpesnė. Išmatuok pėdutę, rankytę); Žaidimas „Kiek žingsnelių?“ (mokoma skaičiuoti savo žingsnius iki padėto žaislo, iki draugo, iki pedagogo);

Žaidimas su pirštukais „Penki ančiukai“ (vaikai skaičiuoja užlenkdami pirštus);

„Kiek mes turime žaisliukų?“ (vaikai tyrinėja grupę ir skaičiuoja žaisliukus);

„Matuoju delniukais“ (vaikai matuoja daiktus delniukais); „Rask porą“. Žaidimas su kortelėmis:

„Daiktų formos“. Ieško grupėje daikto pagal pateiktą formą.

„Gamtinių medžiagų dėžutė“. Rask vieną gėlytę, du pagaliukus, tris lapelius, keturis akmenukus ir kt. ; Mokant klasifikuoti daiktus, lavinant informatinį mąstymą pasitelkti spalvas, formas, gamtinę medžiagą.

Klausytis ir teatralizuoti žaidimus, daineles, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštukus ar žaisti žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar... (pvz., eilėraštukai „Aš turiu galvytę vieną“, „Mano batai buvo du“, „Du gaideliai“, pirštukų žaidimai „Suskačiuokim pirštukus“, „Labas tau sakau“)

Dažniau siūlyti atlikti praktinius matematinius veiksmus: „pastatyk prie kiekvienos lėkštės po puodelį“; „padalink, kad kiekvienas gautų po obuolį“, „kiek žingsnelių?“ (mokosi skaičiuoti žingsniukus iki padėto žaislo, draugo).

Papuošti grupę spalvingais skaitmenimis, susietais su kokiais nors daiktais ar vaikų gimtadieniais.

Mokyti skirti erdvines sąvokas („už“, „ant“, „po“ ir kt.). Pasitelkiamos spalvos, simboliai, paveikslėliai (pvz., „Žalius skrituliukus dėsimė ant stalo, geltonus – po stalu“, „Aukštai – žemai“ (kur kokie daiktai yra grupėje, kur jie padėti, ar gali juos nukelti)

Justinas Marcinkevičius. „Grybų karas“ (skaičiuojame kiek yra veikėjų).

Laiko suvokimui palengvinti pasitelkti ritmą, muziką ir muzikinius signalus, (pvz., pasigirdus varpeliui, keičiama veikla; skambant dainai „Labas rytas tau galvyte“- kviečiama pasimankštinti).

Pratinti kalboje vartoti erdvines ir laiko sąvokas („rytoj“, „šiandien“, „toliau“, „arčiau“ ir kt.).

Žymėti skirtingų formų, dydžių simboliais aplinkos daiktus, žaislus (pvz., nurodyti: „Prašau paduoti didelį daiktą su užklijuotu dideliu trikampiu“, „Surask daiktą pagal pateiktą formą“).

Formuoti supratimą, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio (pvz., paprašyti atrinkti vienodos spalvos, bet skirtingos formos ar dydžio daiktus). Leisti vaikui manipuliuoti daiktais (juos vartyti, padėti šalia, uždėti ant, įdėti į ir pan.) statyti kaladėlių bokštus, magnetines piramides.

Kalbėti apie tai, ką vaikas kasdien veikia ryte, dieną, vakare, naktį.

Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kurti sąlygas vaikui ugdytis.

Teatralizuoti daineles, pasakas, žaisti žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama (pvz., pasakos „Ropė“, „Dangus griūva“, „Pirštinė“).

Skirti vaikui užduotis pagal jo gebėjimus. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, jį drąsinti. Kai vaikui kas nors nepasiseka arba jei jis prašo padėti, patarti vaikui, ką dar galima padaryti, kaip kitaip galima padaryti, arba pateikti kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų.

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO SKAIČIAVIMO IR MATAVIMO GEBĖJIMŲ UGDYMAS/IS **Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?**

Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio, daiktų savybių, jų padėties erdvėje. Skaičiuoja iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“ Skaičiuodamas ir vedžiodamas pirštu įsitikina, ar žaidimo pradžioje visi žaidėjai paėmė po tiek pat kortelių. Geba žodžiais paaiškinti, ką reikėtų daryti, kad visi turėtų po lygiai. Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius. Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: „daugiau (mažiau) vienu, dviem“, „po lygiai“, „pusiau“, „į 2 dalis“, „į 4 dalis“. Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. Suskaičiuoja, kiek daiktų yra vienoje ir dviejose daiktų grupėse, kiek jų liks, jei kelis paimsime. Atrenka prašomą (užrašytą) objektų skaičių. Suskaičiuoja ir pasako, kuriame iš dviejų rinkinių yra daugiau (mažiau) elementų.

Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu.

Grupuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matavimai (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: „ilgesnis – trumpesnis“, „siauresnis – platesnis“, „aukštesnis – žemesnis“, „lengvesnis – sunkesnis“. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: „priešais mane“, „už manęs“, „šalia manęs“, „mano kairėje“ ir pan. Skiria sąvokas „šiandien“, „vakar“, „rytoj“. Pasakodamas, ką veikė vakar, kalba būtuojų laiku, o ką veiks rytoj – būsimuoju laiku. Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Pasiūlo būdą atstumui išmatuoti. Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Palygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius. Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: „į kairę – į dešinę“, „aukščiau – žemiau“, „virš – po“, „priešais“, „šalia vienas kito“, „už“ ir kt. Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius (pvz., randa kelią, kai maršrutas

žymimas rodyklėmis). Sudaro maršruto planą. Papasakoja, kaip daiktai išsidėstę nuotraukoje. Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Papuošti grupę spalvingais skaitmenimis, susietais su kokiais nors daiktais ar vaikų gimtadieniais.

Sukurti aplinką, kuri skatintų vaikus eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.

Sudaryti vaikams galimybes rūšiuoti daiktus.

Skatinti aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių matytas geometrines figūras (į kokią formą panašus grupės langas, stalas ir t.t.).

Mokyti skirti erdvines sąvokas („už“, „ant“, „po“ ir kt.) pasitelkiamos spalvos, simboliai, paveikslėliai (pvz., „Žalius skrituliukus dėsimė ant stalo, geltonus – po stalu.“).

Laiko suvokimui palengvinti pasitelkti ritmą, muziką ir muzikinius signalus, simbolius (pvz., pasigirdus tam tikrai melodijai, laikas ruoštis valgyti), smėlio laikrodžius. Pvz., „Kiek laiko trunka minutė?“ (minutę vaikai bėgioja, minutę būna ramiai).

Pratinti kalboje vartoti erdvines ir laiko sąvokas („rytoj“, „šiandien“, „toliau“, „arčiau“ ir kt.). Pvz., klausti, ką vaikai veikė vakar, kalbėtis apie tai, kas bus rytoj; aptarti orų kalendorių - koks oras šiandien, vakar, prognozuoti rytojaus orus; stebint pro langą aptarti, arčiau medis ar tvora ir t.t.).

Muzikos instrumentu mokytį pavaizduoti erdvines sąvokas (ilgai skamba – ilgas, trumpai – trumpas ir kt.).

Su vaikais kalbėtis apie erdvės objektus, atrasti juos kasdieninėje aplinkoje, vartoti palyginimus.

Lyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, svorį, plotį, juos dedant vieną ant kito, vieną prie kito, kilnojanč.

Leisti vaikui manipuliuoti daiktais (juos vartyti, padėti šalia, uždėti ant, įdėti į ir pan.), stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti.

Pasiūlyti žaisti lego, kaladėlėmis, įvairiais konstruktoriais.

Skatinti vaiką aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras. Drąsinti eksperimentuoti su formomis, dydžiais, tekstūra. Pvz., išsikirpti apskritimų, stačiakampių, iš jų pasigaminti pinigų. Žaisti parduotuvę.

Pasiūlyti vaikams serviruoti stalą (kairė, dešinė, priešais).

Žaisti judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu (pvz., žaidimas „Diena – naktis“, „Šilta – šalta“).

Su vaikais kalbėtis apie savaitės dienas, jų eiliškumą, apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus. Pvz., ką vaikas kasdien veikia ryte, dieną, vakare, naktį; ką veikė vakar, ką – dabar, ką planuoja – rytoj. Vaikščiojant gamtoje, atkreipti dėmesį į metų laikams būdingus požymius.

Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kurti sąlygas vaikui ugdytis.

Komentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes. Vaikui susidūrus su problema, skatinti prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jis taikė anksčiau. Drąsinti vaiką, kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos.

Sudaryti sąlygas vaikams matuoti su skirtingais matavimo prietaisais: rulete, liniuote, metru, įvairiais laikrodžiais, indais skysčiams matuoti, svarstyklėmis. Skatinti vaiką naudoti sąlyginį matą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (matuoti pėdomis, žingsniais, sprindžiais ir pan.). Lyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t., juos dedant vieną prie kito, kilnojanč. Formuoti supratimą, kad daikto (pvz., virvutės) ilgis, masė nesikeičia, daiktą (virvutę) suraičius ar sulenkus.

Sudaryti sąlygas eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse, kad skirtingos formos, daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės.

Skatinti pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus (domino, šaškes, dėlionės), dalomąją medžiagą. Prieš pradėdant žaisti stalo žaidimą, paklausti vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamą kortelių skaičių. Skatinti vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip turėtų pasielgti ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas, vartojant tokius posakius, kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan.

Ugdyti vaiko gebėjimą aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus.

Leisti vaikui manipuliuoti daiktais (juos vartyti, padėti šalia, uždėti ant, įdėti į ir pan.), stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti.

Ugdyti informatinį mąstymą pasitelkiant įvairius konstruktorius (Lego, Beždžionėlių namai), stalo žaidimus (Jenge, Kėdžių bokštas ir kt.), skiriant užduotis ieškoti paveikslėliuose panašumų arba skirtumų, edukacinius robotus „Bitutės“.

Inžinerinių gebėjimų ugdymui – įvairiais konstruktoriais (Lego, Magnetinis) naudojant schemas kurti statinius, transporto priemones, kitus objektus.

Ugdymo priemonės:

Edukacinės sienelės „Bičių korys“, ūgio matuoklė; pėdučių, delnų, geometrinių figūrų rinkinys; magnetiniai skaičiai, figūros, magnetinė lenta; skaičiuotuvai, laikrodis, stalo žaidimai: „Meškutis uogauja“, „Kirminas“, domino, loto; LOGICO žaidimų priemonė; knygos, enciklopedijos; rinkiniai varstymui - įvairių formų sagos, karoliukai, susijungiantys karoliukai bei žvėriukai; robotų Bee-bot ir Blue-bot komplektas; edukacinių bitučių plakatų rinkinys; medinės kaladėlės su skaičiais; sieniniai plakatai su skaičiais, skaičių kortelės; liniuotės; medinis metras; matavimo indai, pipetės, svarstyklės, gamtinė medžiaga. IKT priemonės, laikrodis; mokomieji filmukai („Kakė Makė mokosi pažinti laiką“, „Para, metai“, „Pirstukai“, „Penki pagrindiniai pojūčiai“, „Suskaičiuok“), „Bitučių robotų“ komplektas; edukacinių bitučių plakatų rinkinys.

Rekomenduojami šaltiniai:

Kakės Makės enciklopedija. Alma littera, 2017.

Netvarkos Nykštuko enciklopedija. Įdomiausi išradimai. Alma littera, 2019.

A. Meškauskaitė. Interviu su daiktais. Nieko rimto, 2018.

S. Žemaitytė, V. Sadauskaitė. Matematiniai žaidimai priešmokykliniame amžiuje. Internetinė prieiga:

<https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/matematiniai-zaidimai-priesmokykliniame-amziuje/19659>

Mokomės skaičiuoti! Internetinė prieiga: <https://www.youtube.com/watch?v=sb10UZWxFL0>

Kakė Makė mokosi pažinti laiką. Ką pasakė Kakė Makė? Internetinė prieiga:

<https://www.youtube.com/watch?v=59N8pU5LrHQ>

MENINĖ KOMPETENCIJA

MENINĖ RAIŠKA

Vertybinių nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.

2-3 M. AMŽIAUS VAIKO MENINĖ RAIŠKA IR UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Muzika. Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiu emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštu ar žemu balsu, greičiau, lėčiau).

Šokis. Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, eina ratelius, atlikdami keletą nesudėtingų judesių: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. Improvizuoja skanduodami, plodami, trepsėdami, stuksendami, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų – keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. Šoka spontaniškai kurdamas trijų – keturių natūralių judesių seką.

Žaidimai ir vaidyba. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja.

Vizualinė raiška. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu. Patirtį išreiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, dėmes, geometrines ir laisvas formas, spalvas, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo metu dažnai kinta, transformuojasi. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Klausytis su vaikais dainelių, muzikos kūrinų, gamtos garsų ir juos tyrinėti pasikalbant, pasakojant, aptariant. Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, tekstą imituojant judesiais. Dainuoti nuotaikingas, nesudėtingų melodijų ir ritmų daineles, iliustruojant judesiais: „Palinguokim, palinguokim,/Pamojuokim, pamojuokim,/Plokime drauge ir kojelėm patrepsėkime“.

Parinkti įvairios muzikos ir garsų, skatinant vaikus judėti – klasikinę, gamtos garsus (lietaus, jūros, upelio čiurlenimo, paukščių balsų, ugnies traškėjimo), tylą. Judant su vaikais išgauti kūno perkusijos garsus (plekšnoti per šlaunis, pilvą, skruostus, barbenti pirštais į grindis ar kt.). Pagal parinktą muziką pažaisti muzikinius žaidimus, imituojant gyvūnus – lėtai eina meška, greitai striksi kiškis, aukštai kelia kojas gandrai.

Aprūpinti vaikus nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais (ritminėmis lazdelėmis, būgneliais, barškučiais, varpeliais, mediniais šaukštais ir kt.), daiktais ir kartu su vaikais groti ritminiais muzikos instrumentais, klausytis jų skleidžiamų garsų. Tyrinėti instrumentų ir daiktų garsines galimybes, duodant vaikams laiko tyrinėti

Pirštų žaidimai „Varna Veronė“, „Lipa Voras“, „Košė, Malošė“, „Pirštukų draugystė“.

Naudoti kepure, karūnelės, kurios vaizduoja įvairius gyvūnus. Skatinti įsijausti į veikėjus, parodyti skirtingus judesius, veiksmus, balso intonacijas, garsažodžius. Rodyti vaikams veiksmus ir leisti improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla.

Sudaryti galimybes žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, dėti spaudus kempinėle (pvz., atsisėdus prie stalo ar ant grindų, stovint prie mažo molberto ar dažant kartoninio namelio sienas), ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daiktų (pvz., ant slidaus plastiko ir šiurkštaus akmens). Lieti akvarele. Ant šlapio akvarelinio popieriaus pasiūlyti vaikui priliesti dažuose pamirkytu teptuku, pirštuku. Imti vis kitą spalvą ir leisti spalvoms laisvai lieti.

Piešti, antspauduoti rankomis ir pirštais: piršteliu išdėlioti gėlytę, kirminiuką, debesėlį (pvz., plaštakos suglaustais piršteliais atspaudas primena tulpę). Piešti pirštais smėlyje, spalvotoje druskoje ant šviesos stalo.

Pasiūlyti eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis (pvz., su spalvų palete, vilnos kamuoliuku, skirtu spaudams dėti, šlapio popieriumi ir kt.). Kalbėti apie tai, ką vaikas daro, skatinti išbandyti kitus būdus. Pvz., „Tu žalios spalvos pieštuku nupiešei daug linijų, pabandyk dar, kaip teptukas moka“.

Stebėti vaiko raiškos procesą, paprašyti papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį, stengtis suprasti, kaip vaikas reiškia savo potyrius ir emocijas, kokią paramą ir pagalbą reikėtų teikti, kad vaikas pajustų džiaugsmą ir pasitenkinimą. Svarbu, kad jo darbelis būtų matomas, juo pasidžiaugta.

Visas šokio veiklos rūšis stengtis atlikti kartu su vaikais tyrinėjant įvairius judesius, kartais atiduodant iniciatyvą vaikams ir kartojant jų atliekamus judesius. Vengti prašyti, kad vaikai kartotų jiems rodomus judesius.

Inicijuoti ir skatinti vaikus žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius („Katinėlis“, „Grybs, grybs, baravyks“, „Jurgeli meistrelis“, „Raina katytė“) atliekant nesudėtingus judesius – eiti, bėgti rateliu, sukstis po vieną ir už parankių, mojuoti, ploti ir pan. Sudaryti sąlygas judesių sekas atlikti pagal įvairią muziką - greitą, lėtą, tyrinėti šokio elementus – erdvę (aukšty, žemyn, pirmyn, atgal), tempą (greitai, lėtai), ritmą, energiją (kampuotai, plaukiančiai, didelis, mažas judesys).

Sudaryti galimybes iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų kurti darbelius.

Ugdyti vaiko gebėjimą drąsiai išsakyti savo idėjas: nupiešti, suvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius. Skatinti džiaugtis savo kūriniais, aptarti, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiame gyvenime.

4-6 M. AMŽIAUS VAIKO MENINĖS RAIŠKOS UGDYMAS/IS

Vaiko veiklos ypatumai, rodantys ugdymo/si rezultatus. Ko siekiame?

Muzika. Klausosi įvairių stilių, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Balsu, judesiu, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Savais žodžiais išsako kilusius išpūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio, kanklių) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas pakankamai tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydami į savo ir draugų dainavimą.

Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mišlėms, patarlėms. Improvizuoja, kuria judesius rateliui, žaidimui.

Šokis. Eina ratelius, šoka įvairių tautų šokius ratu, vienoje linijoje, su įvairiais žingsniais ir elementais (šoninis, pakaitinis žingsniai, dvigubas ratelis ir kt.). Tyrinėja judesių grakštumą, plastiškumą. Šokdami džiaugiasi tarpusavio bendravimu.

Žaidimai ir vaidyba. Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius, matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis judesius, veiksmus, vaizduojančius veikėją, spontaniškai reiškia emocijas.

Vizualinė raida. Savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o pagal tai, ką apie juos žino. Dažnai kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris proceso metu gali kisti. Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteriu). Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniiais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja mišriomis dailės technikomis, skaitmeninėmis technologijomis (skaitmeninio piešimo programos, fotografija).

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius („Jurgeli, Meistrelis“, „Klausė žvirblis čiulbuonėlis“, „Žvirblelis“, „Opa pa“, „Siūlai, siūlai“), tekstą imituojant judesiais. Dainuoti nuotaikingas daineles („Ežys“, „Kac,kac kačiukai“, „Tupi katins ant tvoros“, „Balionėliai“), iliustruojant judesiais.

Žaisti, vaidinti su rankų ir pirštelių lėlėmis. Kurti trumpus vaidybinius siužetus, atkartoti pasakų siužetus. Vaidinti kartu su vaikais jiems žinomas pasakas „Ropė“, „Pirštinė“, „Dangus griūva“, „Raudonkepuraitė“. Naudoti kostiumus, karūnes, atskiras detales, vaizduojančias įvairius gyvūnus ar kitu personažus. Skatinti įsijausti į veikėjus, parodyti skirtingus judesius, veiksmus, balso intonacijas, garsažodžius. Skatinti vaikus žaisti, vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius pačių vaikų išgalvotus siužetus („Mano batai buvo du“, „Bebenčiukas“, „Katinėlis ir gaidelis“).

Ryto rato metu žaisti muzikinius, teatrinius, edukacinius žaidimus (pvz., „Labas rytas“, „Vai išeiki, oželi“, „Buratinas, Čipolinas“ ir pan.). Improvizuoti šokio studiją, kurioje vaikai moko vaikus.

Pasiūlyti naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiems tikslams – žaisti, kurti vaidinimą lėlių teatre, arba persirengti dramos, taip pat muzikinio ratelio veikėjais, pasipuošti. Parodyti, kaip galima keisti kostiumus, dekoracijas.

Klausytis tylios, garsios, ramios, triukšmingos muzikos.

Klausyti tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus.

Sudaryti sąlygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar vakaronės.

Klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos.

Žaidžiant reikšti savo jausmus ir emocijas.

Skatinti vaikus kuo daugiau kurti, improvizuoti.

Kurti ritmus eilėrašiams, patarlėms. Ritminiais instrumentais pritarti nesudėtingoms melodijoms. Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų įvairių vaikiškų muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. Instrumentus apžiūrėti, juos išmėginti, pasigaminti savo instrumentų (iš akmenukų, kankorėžių, gilių, tūtelių, tuščių buteliukų, dėžučių ir kt.) ir tyrinėti jų skambėjimo galimybes, tembrus. Suteikti pakankamai laiko tyrinėti įvairius judesius, naudojant galvos, plaštakų judesius. Žaisti siužetinius, kūrybinius vaidmeninius žaidimus.

Skatinti vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas. Sudaryti sąlygas judesių sekas atlikti pagal įvairią muziką - greitą, lėtą, tyrinėti šokio elementus – erdvę (aukštyn, žemyn, pirmyn, atgal), tempą (greitai, lėtai), ritmą, energiją (kampuotai, plaukiančiai, didelis, mažas judesys).

Siūlyti vaikams stebėti gamtą (gyvai, pvz., pro langą, arba nuotraukoje ar paveiksle), atkreipti dėmesį, kaip kokie gamtos reiškiniai (lietus, vėjas, ugnis) ir aplinkos objektai (gyvūnai, automobiliai, traukiniai) juda ar nejuda, ir ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas.

Ant šlapio akvarelinio popieriaus pasiūlyti vaikui priliesti dažuose pamirkytu teptuku, pirštuku. Imti vis kitą spalvą ir leisti spalvoms laisvai lietus.

Piešti, antspauduoti rankomis ir pirštais.

Paprašyti vaiko papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį, stengtis suprasti, kaip vaikas reiškia savo potyrius ir emocijas, kokią paramą ir pagalbą reikėtų teikti, kad vaikas pajustų džiaugsmą ir pasitenkinimą.

Paaiškinti ir skatinti taisyklingai laikyti piešimo priemonę. Kuo daugiau duoti laisvos kūrybos veiklų. Sudaryti sąlygas kurti, reikšti savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis: piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, šlapio sulamdyto popieriaus, laikraščio, piešti plunksna, kitu teptuko galu, pagaliuku, akmenėliu. Pagirti ir kartu pasidžiaugti nupieštu piešiniu.

Aptarti vizualinėse priemonėse (plakatai, knygos, atvirukai, albumai) esančius objektus, jų ypatumus, savybes, spalvas, detales, išdėstymą.

Eksperimentuojant, tyrinėjant dailės medžiagas pažinti jų galimybes pvz., atliekant eksperimentą „sprogstančios spalvos“ (naudojant maistinius dažus, pieną ir skystą muilą), piešiant stiklo kamuoliukais ir kt.

Papasakoti vaikams, jog meno kūriniai yra skirtingi, jiems sukurti naudojamos įvairios medžiagos bei technika. Pagal galimybes išbandyti technikų ir medžiagų įvairovę.

Kartu su vaikais puošti grupę, keisti jos aplinką, tvarkyti ir puoselėti. Įtraukti tėvus.

Integruoti muzikinius kūrinius atliekant meninės raiškos veiklas (piešiant, skaitant pasaką ar istoriją, vaidinant). Pvz., „Piešiu muziką“ (skambant muzikai tapo akvarele, guašu), „Kompozitorius“ (kurti melodijas tekstams. Balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui (pvz., pasakos be galo „Buvo senis ir senutė“, „Į aukštą kalną aš lipu“), mokyti dalį teksto dainuoti, dalį kalbėti).

Pagal savaitės veiklas parinkti dainelių, eilėraščių ar pasakojamųjų įrašų.

Ryto rato metu žaisti muzikinius, edukacinius žaidimus (pvz., „Labas rytas“, „Saulutė šviečia“ ir pan.). Skatinti vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Pastebėti ir įvertinti vaikų bandymus kurti savo dainas, ritmus, melodijas, pasiūlyti spontaniškai kurti patiems.

Sudaryti galimybes vaikams naudotis imitaciniais žaidimams tinkamomis priemonėmis (pvz., spausdinimo mašinėlė ar kompiuterio klaviatūra, skaičiuotuvai, šluotos, tuščios dėžės ir kt.).

Sudaryti sąlygas vaikui atpažinti ir įvardyti problemą, parodyti pavyzdį (pvz., šis skritulys neprisiklijuoja, reikia sugalvoti, kaip jį priklijuoti). Skatinti ieškoti informacijos, įspėti sunkumų priežastį (Kodėl neprisiklijuoja? Gal klėjai seni? Gal popierius blogas?). Drąsinti tartis su kitais dėl galimo sprendimo (Ką reikia padaryti?). Numatyti pasirinkto sprendimo rezultatą (Kas atsitiks, jei tepsiu kitais klėjais?).

Suteikti galimybę vaikams kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais (skaičiais, raidėmis). Paskatinti sukurti savo inicialais išgražintą asmeninę kortelę, atviruką, paveikslėlį

Pasiūlyti vaikams kuriant naudoti kuo įvairesnes priemones bei medžiagas, surinktas lauke ir esančias grupėje (kankorėžiai, gilės, lapai, pušies spygliai, akmenėliai, kriauklės, graikinių riešutų kevalų puselės ir kt.).

Pasiūlyti lauke drauge su vaikais iš nukritusių lapų sukurti apskritimą, grybą, takelį ar mandalą.

Smėlio dėžėje supilti didelį kalną – skruzdėlyną, apdėti šakelėmis ir pridaryti daug skylučių, pailių tunelių.

Užduodant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinti vaiką išsakyti originalias mintis. Suteikti galimybę ir skatinti atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės.

Lauko erdvėje įrengti meno galeriją: aplink medžius, apjuosti plėvelę, popieriaus ruloną, pakabinti nereikalingą paklodę ir guašu ant jų tapyti; pristatyti molbertų.

Piešti vandeniu (purškiant iš butelio) ant asfalto, smėlio sugalvojant kūriniais pavadinimus.

Kreidelėmis, ant asfalto, piešti kliūčių ruožus.

Ugdymo priemonės:

Muzikos instrumentai (molinukai, akmenukai, lazdelės, metalofonai, pianinas, ritminiai instrumentai ar savos gamybos instrumentai), muzikinis centras arba garso grotuvas, CD įrašai (populiari, klasikinė, liaudies, vaikų ir kt. muzika); tautiniai drabužiai, IKT priemonės (fotoaparatai, planšetės, kompiuteris, šviesos stalas ir lenta, interaktyvios knygos, interaktyvūs žaislai), įvairios dailės priemonės (įvairių dydžių ir spalvų pieštukai, teptukai, markeriai, dažai, kreidelės, lipdymo, liejimo priemonės, tapetai, įvairių dydžių, faktūrų ir spalvų popierius, priemonės skirtos aplikavimui, štapulonlavimui), antrinės žaliavos, gamtinė medžiaga; teatro priemonės, (veidrodžiai, pirštinių lėlės, siužetiniai žaislai, vaidybos drabužiai (skraistės, skrybėlės, kostiumai, karūnėlės, bižuterija ir kt.), širmos,); šokiui (skarelės, lankai, juostos, kamuoliukai, lazdos, skrybėlės).

Rekomenduojami šaltiniai:

Dodge D. T., Colker L., Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. 2002.

Dodge D. T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. 2006.

G. Beresnevičius. Kūrybiškumo ugdymas kaip žaidimas. Vilnius, 2018.

K. Morgunova. Gyvūnų figūrėlės iš gamtinių medžiagų. Presvika, 2012.

K. H. Carl. Gėlės. Menas vaikams (dėlionių knyga su garsių dailininkų paveikslais). Charibdė, 2012.

A. Kairaitienė. Laiko būgnas. Kronta, 2009.

IKT žaidimai, lavinantys ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų muzikinius gebėjimus.

Internetinė prieiga: <http://www.svietimonaujienos.lt/ikt-zaidimai-lavinantys-ikimokyklinio-ir-priesmokyklinio-amziaus-vaiku-muzikinius-gebejimus/>

Ikimokyklinis muzikinis ugdymas. Metodinės priemonės. Internetinė prieiga:

<https://www.kpskc.lt/ikimokyklinis-muzikinis-ugdymas/>

Projektas „Etninė kultūra ir kūrybiškumas ankstyvajame ir ikimokykliniame ugdyme“ 2016–2019

Lietuva. Latvija. Suomija. Rekomendacijos. Internetinė prieiga:

<http://ekgt.lt/media/svarbu/mokyklai/ikimokyklinis/REKOMENDACIJOS.pdf>

Kuria vaikai. Internetinė prieiga: <http://www.kuriavaikai.lt/tinklarastis-apie-vaiku-kurybiskuma/>

V. VAIKO PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo(-si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas ir apibendrinimas. Vertinimas atliekamas taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotų ugdytis bei įveikti kliūtis. Vertinimas organizuojamas vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (2014) ir Mickūnų vaikų lopšelio-darželio ikimokyklinio amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo aprašu.

Vaiko pasiekimai įvertinami du kartus per mokslo metus: spalio mėnesį atliekamas (fiksuojamas) pirminis vertinimas, gegužės mėnesį - baigiamasis įvertinimas (apibendrinant pokyčius, įvykusius per mokslo metus). Prireikus atliekami tarpiniai vaiko pasiekimų vertinimai.

Ugdymosi pasiekimų vertinimo metodai ir būdai: stebėjimas, pokalbiai su vaiku natūralioje kasdieninėje veikloje, vaiko veiklos ir kūrybos produktų analizė, vaiko kalbos, veiklos, garso bei vaizdo įrašai, esant poreikiui atskiros ugdymo srities tyrimai, pokalbiai su vaiko tėvais.

Individualizuojant vaikų ugdymo procesą naudojama septynių žingsnių vertinimo metodika. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše“ pateikti vaikų ugdymosi pasiekimų žingsniai, kurie rodo vaiko pažangą nuo gimimo iki šešerių metų. Surinkti duomenys apie vaikų ugdymosi pasiekimus fiksuojami diagramoje. Ji vaizdžiai parodo individualią vaiko kiekvienos srities pažangą. Šie duomenys panaudojami kryptingai planuojant ir organizuojant vaikų ugdymą. Diagrama padeda išryškinti ugdymosi pasiekimų sritis, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio, jame atsispindi vaikų individualūs pasiekimai.

Ugdymo pasiekimų vertinimo vykdytojai ir dalyviai: vaikai, tėvai, ugdytojai, logopedas, socialinis pedagogas.

Vaiko pasiekimai vertinami vadovaujantis šiais kriterijais:

- ugdymo(si) pasiekimų vertinimas yra visuminis. Jis vyksta nuolat, kad vaikas kiekvieną kartą neliktų nepastebėtas, o tėvai gautų aiškią ir savalaikę informaciją apie vaiką
- vaikas vertinamas ir pagal atskirų ugdymo sričių pasiekimus, atsižvelgiant į penkias kompetencijas: pažinimo, socialinę, komunikavimo, meninę ir sveikatos;
- vertinant atsižvelgiama ne į vaiko nesėkmes, o jo daromą pažangą;
- vertinant vaiko pasiekimus laikomasi vertinimo ir jų pateikimo etikos reikalavimų, užtikrinamas jų laikymo saugumas. Informacija apie vaiko individualius pasiekimus neviešinama.

Vaiko individualūs pasiekimai fiksuojami ir kaupiami individualiuose vaiko pasiekimų aplankuose. Juose kaupiami vaiko veiklos bei pažangos įrodymai: dailės, kūrybiniai darbai, žodiniai pasakojimai, samprotavimai, rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų ar kitų ugdytojų atsiliepimai apie daromą vaiko pažangą, nuotraukos, kitas įvairių formų vaiko fiksavimas.

Vertindamas vaiko pažangą ir pasiekimus, pedagogas gali įvertinti ir savo darbą.

Vertinimo rezultatai aptariami su tėvais individualiai ir Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose. Apie pastebėtus vaikų įgytus kasdienius pasiekimus tėvai informuojami nuolat, atvedus ar pasiimant vaiką, individualių ir neoficialių diskusijų metu.

Kai vaiko gebėjimai neatitinka įprastos raidos, atsilieka ir pedagogo taikomi ugdymo metodai neveiksmingi, kreipiamasi į specialistus – logopedą, socialinį pedagogą, Vaiko gerovės komisiją. Kartu rengiamas vaiko individualių gebėjimų sklaidos planas, numatomi tarpiniai ugdymosi pasiekimai, ugdymosi perspektyva.

Teikdami informaciją apie vaiko pasiekimus Vaiko gerovės komisijai, tėvams (globėjams), pedagogams laikomasi pedagoginės etikos normų, konfidencialumo principo ir asmens duomenų apsaugos įstatymo.

NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa. Vilnius, 2006.
2. Bulotaitė L., Gudžinskienė V., Monkevičienė O., Jakučiūnienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Vilnius, 2004
3. Dodge D. T., Colker L., Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. 2002.
4. Dodge D. T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. 2006.
5. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė. Tyrimo ataskaita, 2009 11 05. Prieiga internetu:
<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/VPU%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20turinio%20ir%20jo%20igyvendinimo%20kokybes%20analize%20Tyrimo%20ataskaita%202009%2011%2005.pdf>.
6. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2015.
7. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras. Klaipėda, 2014.
8. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. Prieiga internetu:
<https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F75FE2733AF1/asr>
9. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo vadybos kokybės vertinimas. Tyrimo ataskaita, 2009 11 05. Prieiga internetu:
<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/J.%20Ruskaus%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20vadybos%20kokybes%20vertinimas%20Tyrimo%20ataskaita2009%2008%2031.pdf>.
10. Jankauskienė L., Monkevičienė O. ir kt. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius, 2006.
11. Lietuvos Respublikos Konstitucija
12. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2012. Prieiga internetu: www.Lietuva2030.lt.
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. V-2368 „Dėl švietimo aprūpinimo standartų patvirtinimo“.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011-06-07 įsakymas Nr. V-1009 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
15. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-12-21 įsakymas Nr. V-1308 „Dėl geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“.
16. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281
17. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
18. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Vilnius, 2014.
19. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Vilnius, 2003.
20. Rekomendacijos tėvams ir pedagogams „Antroji kalba ankstyvajame amžiuje“, 2014.
21. Rimkienė R. Ugdytojų veiklos gairės. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2004
22. Sciller P., Bryant T. Vertybių knyga. Kaunas: Šviesa, 2004.
23. Šečkuvienė H. Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas. Vilnius, 2004.
24. Vaiko gerovės 2019–2021 metų veiksmų planas. Internetinė prieiga:
<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=14f22877ai&documentId=c529aef6e20411e8afb8c03742fcbc66&category=TAD>
25. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003-08-20 nutarimu Nr. IX-1569.
26. Vaiko teisių konvencija, 1996.
27. Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija. Vilnius, 2014.